

Szentségi lelkipásztorkodás

A tárgy tematikája:

1. A szentségi lelkipásztorkodás teológiai alapelvei.
2. A katekumenátus és katekumenális lelkipásztorkodás elemei.
3. A szentségi lelkipásztorkodás néhány gyakorlati kérdése. Hogyan tekintünk a szentséget kérőkre? A felkészítések időtartama; a beszélgetések szabályai
4. A keresztséggel kapcsolatos lelkipásztori kérdések. A keresztségi beszélgetés, és a szülők katekumenális képzése
5. A bérálás lelkipásztori gondozása
6. Az Eukarisztia és a lelkipásztorkodás. A mise közösségivé tételének lehetőségei.
7. A bűnbocsánat szentsége a lelkipásztori gyakorlatban. A jó-elhatározásra nevelés jelentősége és az elhatározás szabályai.
8. A betegek kenete és a betegellátás. A szentkenet közösségi kiszolgáltatása.
9. A papi hivatások és korunk. A ministrálás, mint a hivatásgondozás kiemelt területe.
10. Jegyesek felkészítésének elmélete és gyakorlata. Fiatalok felkészítése házasságra.

Ajánlott irodalom :Tomka Ferenc: Szentségi lelkipásztorkodás. SZIT, 2006; Tomka F. Találkozás a keresztyénséggel. SZIT, 2006.

Ajánlott irodalom: Joseph Ratzinger: A liturgia szelleme. SZIT, 2002. Fogassy Judit: A katekumenátus kézikönyve. SZIT, 2005. Ugyanó: A szentmise katekézise. SZIT, 2004.

1. A hét szentség az egyház küldetésében

Minden lelkipásztorkodás alapja és kiindulópontja, hogy az egyház szentség: Isten jele és jelenléte. Mindazok a személyek és eszközök, amelyek a lelkipásztorkodás „eszközei”, annyiban felelnek meg küldetésüknek, amennyiben az egyház szentségi küldetésébe kapcsolódnak, abban részt vesznek.

1. Az egyház életében és önmegvalósításában központi szerepe van a 7 szentségnek:

- Hiszen ezek a Krisztussal egyesülő élet kiemelt jelei és megvalósítói;
- az Isten Igéjével való találkozás kiemelt helyei.

Ezért nevezhette a zsinat a liturgiát az egyházi élet "csúcsának és forrásának".

2. A zsinat utáni szemléletben a 7 szentségre úgy tekintünk: hogy céljuk nem elsősorban az egyén megszentelése, hanem Krisztus Testének felépítése. Céljuk, hogy létrehozzák az Egyházat, mint szentséget – amely az új evangelizáció legfőbb eszköze.

3. A szentségi lelkipásztorkodás alapvető szempontjai:

I. Tudatosítania kell, hogy a 7 szentség nem magán-ajtatosság, hanem az egyház felépítését hivatottak szolgálni.

II. Tudatosítani kell, mit kell tennie a lelkipásztornak a) a szentségekre való felkészítés terén, b) illetve a vételük után, az egyházi közösségbe való bekapcsolás, a műsztagógia érdekében.

A szentségekre való felkészítés gyakorlata már a megvalósulás útján van hazánkban, a műsztagógia, az utógondozás szükségességét az egyházi gondolkodás csak az utóbbi évtizedekben kezdi tudatosítani. A szentségek utáni pasztori gondoskodás feladatára az újabb egyházi (és püspökkari) rendelkezések figyelnek fel.

A II.vatikáni zsinatot joggal nevezték lelkipásztori zsinatnak, mert szemléletét, irányelveit nem elméleti megfontolások határozták meg, hanem a jelen kor kihívásai. A zsinat irányvonalát követték a püspöki szinódusok, és az azokat összefoglaló pápai dokumentumok. – A szentségi lelkipásztorkodás témakörében felmerülő kérdések súlyát megértjük, amikor azt tapasztaljuk,

hogyan az egyházat és benne a liturgiát sokan életidegennek érzik; illetve, hogy a szentségekre való felkészítések nagy arányban nem tudnak elvezetni az egyházzal való közösségre. A mai szentségtani és lelkipásztori irányelvek azonban számos –, hazánkban ma létező – problémára megoldást kínálnak.

2. A szentségek – a lelkipásztori munkában

A szentségekkel kapcsolatos feladatok a lelkipásztori munka jelentős részét teszik ki. A lelkipásztor itt találkozik a legtöbb kereső-kérdező, hitében bizonytalan személlyel. Ilyenkor módja nyílik meghívni, megszólítani a keresőket. (A mondottak érvényesek a temetéssel kapcsolatban is.)

A következőkben több ezzel összefüggő kérdésre keressük a választ:

- a) Vajon kinek, milyen felkészítés után, és milyen feltételek mellett szabad a szentségeket kiszolgáltatni?
- b) Hogyan lehet jobban tudatosítani a lelkipásztorkodásban, hogy a hét szentség célja az egyház (az alapszentség) építése; illetve, hogy a szentségi pasztorációnak nem a szentség vételére kell irányulnia, hanem arra, hogy a jelölt az Egyház élő tagjává váljék?
- c) És az elméleti tudatosítás mellett mit tehetünk annak érdekében, hogy a szentséget kérők közül többen váljanak az egyház élő tagjává?
- d) Hogyan alakítható ki minden szentség esetében a hatékony utógondozás?

3. A szentségek – az egyház szentségei

A szentségek tehát az egyház jelei. A hét szentség küldetése, hogy felépítsék Krisztus titokzatos testét, és a nem-hívók szakramentumává táplálják azt. A szentségek és az egyház kapcsolatára fényt vet a közösségi-egyháztan.

A teológia, illetve az egyházi tanítóhivatal, a történelem folyamán, és napjainkban is sokféle módon, különböző képekkel, fogalmakkal próbálta megragadni az egyház lényegét. Közülük, a zsinaton felfedezett *communio* egyháztannak döntő mondanivalója van a szentségekkel kapcsolatban, és a lelkipásztorkodás számára is.

- a) Az egyház küldetése, hogy a nem-hívók szentsége legyen
Mit jelent a *communio* egyháztan?

Jézus új parancsa: "szeressétek egymást, ahogyan én szeretlek titeket... Arról ismerje meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt." (Jn 13,34). Jézus e szavai fogalmazzák meg az egyház szentségi jel voltát.

Jézus egyetlen szentségről sem mondta, hogy a világ fel fogja belőle ismerni Istent, csak a krisztusban eggyé vált közösségről: "Ebből ismerje meg a világ, hogy te küldtél engem" (Jn 17,23). Ez az egyház végső célja.

a) A hét szentség küldetése – hogy építse az Egyház szentségi közösségét

Az Egyház az "alap-szentség". Mert elsődlegesen az ő feladata, hogy folytassa Krisztus művét – jelezze a világ számára Krisztust (és a Szentháromságot) és hordozza jelenlétét, folytassa tevékenységét.

Mi a hét szentség küldetése? – "Az egyház hozza létre a szentségeket – de a szentségek építik fel az egyházat" – fogalmazzák meg újra a kor pápai, teológusai (Vö. EdE 26).

A mondottakkal szemben sok hívő felfogásából is, és a lelkipásztori gyakorlat bizonyos megnyilvánulásaiban is úgy tűnik, mintha a szentségek individuális cselekmények volnának, és az egyén megszentelődését volnának hivatottak szolgálni.

1. A szentségek szerepe nem elsősorban az egyének megszentelése (individuális kegyelemforrás), noha az is céljuk. Küldetésük: hogy azzá táplálják az egyházat, amivé válnia kell, azaz:

- a) krisztussá, b) a Szentháromság ikonjává, képmásává a földön.

2. Minden szentség az egyház közösségébe kapcsol be, illetve e közösségben ad küldetést.
- A keresztség beépíti az egyház testébe a hívőket – mondja az egyházzal szóló rendelkezés –, és arra rendeli őket, hogy részt vegyenek a keresztyén közösség szentségi és tanúságtevő életében (LG 11).
  - A bérmálás még tökéletesebben köt az egyházhoz», s kötelezi a hívőket, hogy Krisztus és az egyház tanúi legyenek.
  - Az Eukarisztia «kézzelfogható módon mutatja meg és teremti meg Isten népének egységét».
  - Akik a bűnbocsánat szentségéhez járulnak..., egyszersmind kibékülnek az egyházzal», hogy új életet kezdjenek, közösségében.
  - A betegek kenetével az egyház megerősíti a szenvedőket és buzdítja őket, hogy csatlakozzanak Krisztus szenvedéséhez, és így szolgálják Isten népének lelki javát.»
  - «Az egyházi rend» arra küldi a felszenteltet, hogy közvetítsék az egyház közösségének Isten ígését és kegyelmét».
  - A szentségi házasság kegyelmet ad, és meghív arra, hogy a hitvestársak Krisztus és az egyház termékeny szeretetének jelei legyenek, s váljanak maguk is kis egyházzá, családegyházzá, ekkleziálává (LG 11).

b) A szentségi felkészítések közösségi távlata

A II. Vatikáni Zsinat, illetve az azt követő szentségi rendelkezések megfogalmazzák a lelkipásztori feladatot: – a szentségekre való felkészítések tudatosítsák a szentséget kérőkkel, a szentségeknek egyházi, közösségi dimenzióját (vö. Sc 2. 27. 42. 48)! A lelkipásztoroknak ne csupán az legyen a céljuk, hogy valakit részesítsenek egy szentségben, hanem hogy be is kapcsolódjék az egyházi közösségbe (vö. EiE 50).

- II. János Pál pápa szerint a 3. évezred lelkipásztorkodásának egyetlen központi feladata van, a „közösségi lelkiség” kialakítása; és ez lelkipásztorkodásunk hatékonyságának feltétele (NMI 43).

2. A II. Vatikáni Zsinat az egyházat Isten papi népe communiójának tekinti (vö. LG 9-11). Az evangelizáció elsődleges hordozója nem a papság, hanem maga ez a papi nép, illetve a megkeresztelt közössége, egysége. Krisztus elsősorban e papi nép közösségében, illetve ez által folytatja tanúságtevő küldetését a történelemben (Jn 13,35; 17,21; EN 21; NMI 43 stb.). A szolgálati papság feladata, hogy közreműködjék e papi nép megszületésében, növekedésében, illetve egységesítésében.

4. A szentségek – a hit szentségei

Napjainkban a lelkipásztorok között, leegyszerűsítve a kérdést, kétféle felfogással találkozunk. Az egyik vélemény szerint a szentségek esetenként hit nélkül is működnek: ezért ennek képviselői nem különösebben erőlködnek, hogy komolyabban felkészítsék a szentséget kérőket. A másik csoport azt vallja, hogy a szentségek a hit szentségei, s hogy a lelkipásztorkodásnak – ahogy a lelkipásztori előírások mondják is! – mindent el kell követnie azért, hogy "a hívők jól felkészült lélekkel járuljanak" a szentségekhez . .

A Liturgikus Konstitúció figyelmeztet, hogy a híveknek jól előkészült lélekkel kell a szentségek vételéhez járulniuk, hogy ne csak «szöveget» mondjanak, hanem «lelküket alakítsák szavukhoz, és működjenek együtt a mennyei kegyelemmel, hogy így ne hiába kapják meg azt» (Sc 11; v.ö. 9,59,61).

A szentségeket tehát azoknak szabad kiszolgáltatni, akik (legalább is szándékot mutatnak arra, hogy) részt akarnak vállalni az egyház életében, kegyelemszerző és tanúságtevő küldetésében (vö. Sc 11, 26; AA2.3). Azok számára, akik csak élni szeretnének a szentségi jellel, de bensőleg nem azonosulnak azzal a mondanivalóval, amit az egyház adott jele ki akar fejezni, a jel hamis külsőség volna, ezért nem hozná létre a jelzett kegyelmet.

A lelkipásztorkodás feladata, hogy felfedezze a szentséget kérőkben az Isten-keresés jeleit, és tovább vezesse őket Krisztussal és egyházával való közösség irányában. Korunkban sok nem

vallásgyakorló személyben is mély vágy él a transzcendencia után – Isten és Krisztus után. A szentségi lelkipásztorkodás nagy lehetősége, hogy ezeket az embereket a hit érlelődésének útjára vezesse.

a/A szentségek ünneplésének néhány alapelve

1. A szertartások érthetősége
2. A formák életközelsége
3. A formák átéltsége
4. A csend
5. A közösség részvétele
6. Ünneplésség
7. Új formák bevezetése

II- A katekumenátus – időszerűsége

a) A felnőtt megtérők megjelenése

A katekumenátust és a katekumenális lelkipásztorkodást időszerűvé teszi, hogy napjaink lelkipásztorkodása - minden szentség-kiszolgáltatással kapcsolatban - egyre több, a hitben járatlan személlyel találkozik: mind a házasságra jelentkezők és a csecsemő-keresztiséget kérők esetében, mind a gyermekük hitoktatását-, elsőáldozását- vagy bérmlását kérő szülők esetében.

A felnőttek, illetve értelmük használatára eljutott személyek szentségekhez vezetésének kérdése egyre égetőbbé vált az utóbbi évek során.

- Magyarországon már a 70-es évektől nőni kezdett a meg nem kereszteltek száma: 1985-1990 között az újszülött gyermekek 1/3-nak keresztelését nem kérték a szülők;

- a katolikusnak keresztelt szülők gyermekeinek is csak mintegy 40%-a lett elsőáldozó; így nyilvánvaló, hogy egyre gyakrabban találkozunk olyan fiatalokkal, felnőttekkel, akiket a befogadó szentségekhez kell vezetnünk;

- az 1989-es politikai fordulat újólapon központi helyre tette a kérdést, hiszen azóta többen jelentkeztek fiatalok és felnőttek, akik a befogadó szentségek valamelyikében szeretnének részesülni.

A II. Vatikáni zsinat fogalmazta meg a felhívást: vissza kell állítani a katekumenátust. Néhány év múlva az egyház kiadta a katekumenátus korunk viszonyaira alkalmazott új rendjét,

1. A felnőttkeresztység története

A keresztység ősi formája a felnőttkeresztelés. Az apostolok minden bizonnyal csak felnőtteket kereszteltek. Bár a csecsemőkeresztység ismert volt már a III. században, a VI-VII. századig a felnőttkeresztység volt általánosabb. A katekumenátus az első századokban három évig tartott.

A felnőtteket hosszú előkészület, a katekumenátus után engedték a szentségekhez. A katekumenátust átszőtték a „beavató” szertartások, amelyek kifejezték a katekumen közeledését Krisztushoz és a keresztiséghez, valamint azt, hogy az egyház mind-inkább tagjának tekinti őt.

A IV. században, amikor egyre nagyobb tömegek keresztelkedtek, megrövidült a katekumenátus ideje, s az intézmény veszített erejéből és lendületéből.

2. A felnőttkeresztység megújítása 1972-ben

A missziókban a felnőttek keresztiségének és a katekumenátusnak kérdése mindig ismert volt. Az ún. keresztény országokban azonban csak a legújabb korban merült fel ismét, amikor egyre többen nem kereszteltették meg gyermeküket, illetve amikor jelentkezni kezdtek a keresztiséget felnőtt korban felvenni akaró személyek.

1980 táján a világon évente kb. 1,5 millió felnőttet kereszteltek.

3. Az OICA fogadtatása

Világviszonylatban: 1979-ig minden nagy nyelvre lefordították

Az ezredforduló táján egyre több ország fedezi fel az OICA korszerűségét. Ahogyan nő a megtérést kereső felnőttek (és a nem keresztény bevándorlók) száma, több európai ország püspöki

karai kezdtek el újra foglalkozni a katekumenátussal, és rendelték el annak – most már valóságos – bevezetését.

Az Olasz Püspöki Kar dokumentuma így ír 1997-ben: „Az olaszországi lelkipásztorkodás gyökeres változást igényel...”

Az „új evangelizáció” felelősségének tudatában ajánljuk az olasz lelkipásztorkodás számára a katekumenátust, hogy érett kereszténnyé, az egyház tudatos tagjává váljanak azok, akiket a szentségekhez vezetünk. Szükségünk van erre, hogy „szentségi életünk ne váljék babonává; és szentségi katekézisünk ne legyen merőben intellektuális jellegű”. Ezekből a zsákutcákból a katekumenátus és annak szelleme mutat kiutat.

A katekumenátus európai, országos vagy egyházmegyei vezetői ismételten kijelentették, hogy ez a modell felfris-síti az egyházközségek életét, s hozzájárul a plébániai közösségek pozitív alakulásához. Azt is hangsúlyozzák – amit a CT 24. megállapít -, hogy a megtérők csak ott válnak az egyház élő tagjaivá, ahol a katekumenátus hívő közösség fogadja be.

Az OICA jelentőségét mi magyarok is leginkább napjainkban éreztük meg, amikor növekvő számban találkozunk szentségeket kérő felnőttekkel vagy keresztséget kérő iskolásokkal. – A kor követelményeire válaszolva Püspöki Karunk 1999-ben bevezette és kötelezővé tette az OICA hazai viszonyokra alkalmazott változatát. (A felnőttek beavatása a keresztény életbe – Felnőttek katekumenátusa. Budapest 1999. MKPK kiadása – Rövidítése ezentúl: FK

4. A krisztusi közösségbe való befogadás résztvevői

1. A keresztény közösség – Isten egész népe. – Az OICA ismételten szól arról, hogy a felnőttek-, fiatalok- krisztusi életbe való bevezetéséért Isten egész népe felelős; illetve, hogy a katekumeneknek bele kell nőniük a keresztény közösségbe

- Az un. „befogadó csoportok” feladata, hogy a plébánia „családi” küldetését, tevékenységét megtestesítse a megtérők számára.

a/. A kezesek, keresztszülők, szülők

- Kezesnek (sponsor) hívja az OICA azt a férfit vagy nőt, aki ismeri a katekumenátusra jelentkezőt, és igazolni tudja annak jóakarátát (42;16; vö. FK 9). Általában ő az, aki által a kereső kapcsolatba került a kereszténységgel. Természetesnek látszik, hogy ő legyen majd a keresztszülő is (vö. 42). Feladata a „befogadáskor” kezdődik ünnepélyesen, s a beavató szentségek vétele után is tart, amikor abban kell segítenie a megkereszteltet, hogy belenőjön az egyházi közösségbe (43).

Ha a gyermek elsőáldozók mellé "kezeseket" állítunk, ők ideálisan A kezesség növelheti a fiatalok felelősségét, és a szentségre készülők általuk könnyebben bekapcsolódhatnak a plébánia életébe (FK 52).

- A szülőknek elsőrendű hatása van a gyermekekre. „Fontos eleme tehát a gyermekek katekumenátusának, hogy a lelkipásztori gondoskodás kiterjedjen a szülőkre is, bekapcsolja őket a katekumenátus folyamatába” – írja Püspöki Karunk (FK 45;Vö FK 49,53; 851.k). Ha a szülők, vagy legalább egyikük, nem él keresztény életet, szinte semmi esélye nincs, hogy a gyermek a közösség-, az egyház tagjává váljék.

Az egyházi előírások hatására sokfelé elindult katekézis a szülők – és a kezesek – számára (851.k). E katekézisek idővel több szülőt a felnőttek katekumenátusába vezettek. Hazai plébániákon is gyakorlat, az FK javaslatának megfelelően, hogy a szülők (vagy egyikük) ott állnak elsőáldozó gyermekeik mellett, és áldoznak velük együtt (FK 53).

5. A katekumenátus rendje

Az ősegyházban a 3 éves katekumenátusnak több lépcsője volt és ezekbe illeszkedett mint-egy 10 szertartás.

A katekumenátus során lehetséges liturgiákkal kapcsolatban az OICA ezt írja: fejezzék ezek ki Istennek és az egyháznak a jelöltek iránti szeretetét, hogy addig is, amíg a szentségek kegyelmét nélkülözniük kell, „ezek által is részesüljenek az egyház örömeiben és békéjében” .

a/.A prekatekumenátus

Amikor a hit iránt érdeklődő elindul az egyház felé, az OCIA azt javasolja, hogy családi jellegű találkozás keretében mutassák be őt a közösségnek. Ez egyszerű baráti találkozás – vagy családi hittanóra – keretében történhet; amint ez gyakorlat is ifjúsági vagy felnőtt csoportjainkban. Ezzel kezdődik a prékatekumenátus (OICA 12,65).

Célja: a keresztyénség és az Egyház alapszinten való megismertetése; eljutás az első megtérésig. Átmenet: Amikor az érdeklődő eljut a hit alapjainak ismeretére és megéri benne a szándék, hogy átadja életét Jézusnak és az Egyháznak, a csoport vezetői mérlegelik felkészültségét. Ezután engedhetik a Befogadáshoz.

b/. A katekumenátus

Célja: a katekumen eljusson a hit, illetve a Szentírás elmélyült ismeretére és ezek szerinti életre, és élő kapcsolatba kerüljön a keresztyén közösséggel.

A katekumen nem teljes jogú tagja az egyháznak, mégis Isten háza-népéhez tartozik (18, vö. Missziók 14, Az egyházzól 14), részt vesz az igeliturgiákon, szentelményeken, és áldásokban (pl. katolikus temetésben) részesülhet.

A katekumeneknek, a keresztyén közösség segítségével, a Krisztussal egyre inkább azonosuló élet útját kell járniuk (19/2). Ez az élet magával hozza az apostoli magatartást: a hitjelöltet is kötelezi a megismert igazság, amely küldetést hordoz magában -, hogy továbbadjuk mindazok felé, akiken segíthetünk vele (19; Missziók 14). A felkészítő csoport feladata bevezetni őt a keresztyén élet „gyakorlataiba”.

c/. A beavató szentségek

Lehetőség szerint húsvét vigíliáján kerül sor, hiszen a befogadás szentségei a húsvét titkában való részesedést jelzik és valósítják meg.

d/. A műstagógia (a hit elmélyítésének) ideje

Ez a katekumenátus utolsó időszaka.

Célja: „hogyan az újonnan szentségekhez járultak „begyakorolják” az evangéliumi életstílust, a szentségekhez járulást (áldozást, gyónást), a liturgiában való cselekvő közreműködést (felolvasás stb.), megtapasztalják a keresztyén felebaráti szeretetet és a közösségi életet” (FK 35), és megtalálják helyüket a keresztyén közösségben.

A szentségek vétele utáni lelki gondozásra a lelkipásztorok sokszor nem eléggé figyelnek; az újonnan keresztelek néha csak évekkel keresztelezésük után járulnak szentgyónáshoz vagy újra áldozáshoz. A húsvéti szentség-kiszolgáltatás (vagy gyermekek esetében a fehérvasárnapi elsőáldozás) lehetővé teszi, hogy biztosítsuk a szentségekkel élés "begyakorlását" még a nyári szünet beállta előtt.

A konkrét teendők: Akik keresztelekedtek, bérmálkoztak, új küldetésben részesültek. Bár eddig is apostolkodtak, de ez az időszak hangsúlyos begyakorlása legyen annak, hogyan élhetik a szentségben kapott küldetésüket: a világban és a közösségben. – A plébániák munkatársainak meg kell vizsgálniuk, milyen feladatot kaphatnak e felnőttek, fiatalok a plébánián, amellyel a közösséget segíthetik, felelősségüket gyakorolhatják.

6. Kiknek kell a katekumenátus útját végigjárniuk?

AZ OICA a katekumenátust nemcsak a keresztelemlendőkre alkalmazza, hanem általában a be-avató szentséghez járulókra. A KÁD tovább szélesíti e kört, s előírja, hogy minden szentségi katekézist, sőt minden katekézist „a katekumenátus szemléletének kell inspirálnia”

1) Felnőttek

a) Kereszteleetlen felnőttek és fiatalok

b) Felnőttek és fiatalok, akik elsőáldozáshoz, bérmáláshoz szeretnének járulni – akik keresztségekben részesültek, de személyes megtérésig nem jutottak. Kapcsolatuk az Egyházzal, a krisztusi élettel a gyakorlatban ugyanolyan, mint a meg nem keresztelek, ezért a katekumenátus által vezessük be őket a keresztyén életbe)

c) Felnőttek és fiatalok újra elvezetése gyónáshoz-áldozáshoz, bérmáláshoz; - akik gyermekkorban szentségekben részesültek, de hitük mellett öntudatosan nem döntöttek.

2) Gyermek

- a) Keresztelendő iskolás gyermekek
  - b) Óvodás korú gyermekek keresztelése
  - c) Gyermek elsőáldozók, fiatal bérházasok
- 3) Érvényesen kereszteltek visszavétele a katolikus egyházba

7. A katekumenátus elemei –

a/. A katekumenátus a közösségbe, az Egyházba vezet be

Az OICA az ősegyház katekumenátusának intézményét kelti életre. Mind az ősi, mind a mai katekumenátusban központi jelentősége van a közösségnek. Az egyházi útmutatások kijelentik: „terméketlenség fenyegeti a katekézist, ha a katekument nem fogadja be egy olyan közösség, amely a hitből él” (CT 24).

A katekumenátus jelentősége az ősegyházban is az volt, hogy nemcsak oktató, hanem még inkább nevelő. A nevelésnek nélkülözhetetlen eszköze a személyes kapcsolat, az élet példa, a közösség (KÁD 67-70). A helyi közösségbe kapcsolódás természetesen az egyházba kapcsolódás részeként és jelképeként is jelenik meg.

- a megtérés folyamatának elmélyülése arányos a hívő közösségbe való belenövésével;
- a hitben való elmélyülés és az egyházi közösségbe való bekapcsolódás általában feltételez egy vagy több, a hitben és a közösségben élő személlyel való elmélyült kapcsolatot

b./ A befogadó közösség

A katekumenátus közösségi arculatának alapeleme a „befogadó közösség”: amelyben az Egyház befogadó szeretetének kell megjelennie.

Miért van szükség befogadó közösségre?

„A keresztény közösség a katekézis kiindulópontja, helye és célja – írja a KÁD. A közösség fogadja be azokat, akik meg akarják ismerni az Urat... Ő kíséri a katekumeneket útjukon, s betesztíti őket önmagába.”

Mit jelent: "befogadó közösség"

- Tágabb értelemben: az egész plébánia, vagy bármely közösség. – "A plébánia elsősorban nem struktúra, terület vagy épület – írja a Christifideles Laici – hanem inkább Isten családja, testvéri és befogadó ház" (CL 26). Ha él a plébániai közösség, gyakran először ez hívja meg a kívülállót a hit útjára (vö. EN 21).

- Szűkebb értelemben: a hittel ismerkedők számára létrehozott csoport, amelynek feladata, hogy mellettük álljon a katekumenátus útján. – A következőkben – és a mai hazai gyakorlatban is -, ha befogadó közösségről beszélünk, az utóbbi, szűkebb értelemben vett csoportra gondolunk. Létszáma 3-6, vagy több személy.

- A BK-ben szerepe van a lelkipásztornak vagy a katekétáknak, akik elsősorban felelősek a csoport vezetéséért. Velük együtt a befogadó csoport tagjai a közösségi háttérrel képezik, akik személyes szeretetükkel "befogadó házzá", családdá teszik a csoportot.

A befogadó közösség (csoport) feladatai

1. a közösség befogadó melegét biztosítsa a hit (v. szentségek) iránt érdeklődőknek;
2. bevezesse őket az egyház közösségébe;
3. a katekumenátusi összejöveteleken átadja nekik az egyház hitét, s vezesse őket a hit megtapasztalásának útjára.

- A "befogadó csoport" tagjainak sajátos feladata van a katekézis során:

A katekézisek első felében elmondják az éppen esedékes témáról való személyes élményüket (pl. kicsoda számukra Isten, Jézus, mit jelent életükben az imádság, a bűnbánat, a szentmise stb.) .

A katekézisek második felében – a csoportos beszélgetésekben – segítik megszólalni az újakat. d

-Hogy jön létre a befogadó csoport?

Ha a plébánián van ifjúsági- vagy felnőtt hittan, akkor maguk a hittanok, vagy azokon belül egy kisebb csoport alkotja a BK-et. – Egyes helyeken a csoport tagjaiból kijelölnek néhány személyt, akik gondot viselnek a megtérőkre (s így sajátosan ők alkotják a befogadó közösséget),

Ez olyankor nehéz, ha magára a hit iránti érdeklődésre kell elvezetni az illetőket (pl. egy házasságra jelentkező pár esetén). Ilyen kezdők számára az érdeklődőket megszólítani képes, befogadó csoportot kell kialakítani.

Ha a plébánián nem működnek közösségek?: a lekipásztoroknak meg kell tenniük mindent, hogy a plébániák a hívők élő közösségeivé váljanak, s hogy ezen belül kialakuljanak kisebb közösségek, amelyek az egyházi communió kifejeződései és az evangelizáció (a megtérések) központjai lehetnek (CL 26).

Tehát minden lekipásztorkodás első lépése (ami a katekumenátusé), hogy létrehozson közösségeket, amelyek a hitből élnek. Ezeknek ismert példái az ifjúsági vagy felnőtt plébániai csoportok. Ezek lesznek aztán képesek arra, hogy maguk közé fogadják a hit iránt érdeklődőket.

III.A szentségi lekipásztorkodás néhány gyakorlati kérdése

Napjaink lekipásztorkodásának kihívása, hogy – az évszázadokon át működésképesnek mutatkozó, megszokott (és néha kiüresedett vagy mechanikussá vált) lekipásztori formák után – új formákat, új nyelvet kell tanulnia: amelyek képesek megszólítani a ma emberét. Ez is része az „új evangelizációnak”.

Napjainkban a szentségeket kérők nagyobb része nem érett vallásos meggyőződésből igényli a szentségeket, hanem vallásos sejtésből, vagy a hagyományok iránti tiszteletből.

A hitben járatlan szentségeket kérőkkel való lekipásztori kapcsolatban (a középút mellett), két szélsőséges modellel találkozunk s ez kétféle magatartást szül:

- Az egyik tehetetlennek érzi magát velük szemben. Nem szeretné őket megbántani (és még jobban elriasztani az egyháztól). Arra a véleményre támaszkodik tehát, hogy a szentségnek van egy „feltétlen”, hatása, az majd kipótolja a hiányzó hitet. Tehát minimális felkészülést (vagy azt sem) kérve, kiszolgáltatja a szentséget.

- A másik szélsőségbe azok esnek, akik vallják, hogy a szentségi kegyelem csak a hit által válik „gyümölcsözővé”, de abban kevésbé tudnak remélni, hogy a jelentkezők elvállalnák a hosszabb felkészülést. Ezért bizalmatlanul, olykor elutasítóan beszélnek velük, s így az első találkozás alkalmával többeket elriasztanak (akik aztán a szomszéd plébánián feltételek nélkül szentségekhez járulnak).

Fedezzük fel az Isten-vágyat a szentséget kérőkben!

Társadalmunk vallási adataiból sok pozitív szempontot is kiolvashatunk:

40 év ateista diktatúrája után, és 15 év fogyasztói és az egyházat gyakran támadó környezete után, mégis a népesség 65 %-a istenhívőnek, 59%-a vallásosnak tartja magát; és 34-36%-a állítja, hogy ő „igazodik az egyház tanításához”.

A szentségeket Jézus és az egyház a nagy emberi életfordulók, az un. „határhelyzetek” megszentelésére rendelte. A pszichológia is elemzi, hogy ezekben a „helyzetekben” (a születés, a bűn, betegség, halál alkalmával) az ember addig ismeretlen mélységei nyílnak meg: megérinti őt a Megfoghatatlan, a Transzcendens. A lekipásztornak tudatában kell lennie, hogy ilyenkor a hozzá fordulókban rendkívüli nyitottságot találhat.

Magyarország püspökei általában azt javasolják, kérik a lekipásztoroktól, hogy

- a csecsemő-keresztiséget kérő (vallásilag hiányosan megalapozott) szülőket indítsák el a hit és az egyház útján, de ne állítsanak eléjük „olyan magas” követelményeket, amelytől elriadnak;

- a jegyesi felkészítéssel hasonlóan járjanak el.

A felnőttek hosszabb szentségi felkészítésének szükségessége néhány évtizede – a szekularizáció, a népegyház felbomlása következtében - jelent meg. Ez is az oka, hogy sokhelyütt nem vált még gyakorlattá.

Miután a lekipásztorkodás felismerte az alaposabb szentségi felkészítés fontosságát, először tanfolyamokkal próbált eleget tenni a felmerült igénynek. Az utóbbi évtizedekben nyilvánvalóvá lett, hogy ez hasznos, de nem elég.

Hogyan épül fel az egyház által előírt felkészítési modell?

Amikor a szentségekre jelentkezőket meghívjuk a beszélgetésekre,; bennük is kezdettől fogva tudatosítsuk, hogy a kurzus nem a végcél: csupán elindulás. Akkor tudjuk a szentséghez vezetni őket, ha megvan (vagy a kurzus közben kialakul) bennük a szándék, hogy a felkészítés során „felvillantott”, és a szentségben vállalt krisztusi úton járni fognak.

Hangsúlyozzuk nekik: az egyház az ő ígéretükre alapozva szolgáltatja ki a szentséget. Ilyen összefüggésben ismertetjük velük a szentségek liturgiáját: amelyekben ők Isten és az egyházi közösség színe előtt ígéreteket tesznek: pl. hogy 1. a hitben fognak élni 2. és az egyházban nevelik gyermekeiket.

A felkészítés során tehát a lelkipásztor az egyház és az evangéliumi élet távlatába állítja a szentségek vételét. Meghívása akkor hatékony, ha a plébániai közösséggel együtt gondoskodni próbál a szentséghez járultak „továbbgondozásról”.

A szentséget kérők között jelentős különbségek vannak. Ritkábbak azok, akik személyes megtérésre, illetve a szentségekhez járulásra vágnak. Ők általában örülnek a katekumenátusra való meghívásnak. Gyakran találkozunk a lelkipásztor olyanokkal, akik úgy tűnik, hagyományos szokásként kérik az esküvőt vagy gyermekük keresztelését, elsőáldozását. Ez utóbbi csoport az, amellyel nehezebb megértetni, hogy a szentség alapos felkészülést tételez fel: sőt feltételezi a szülők Isten felé fordulását, komolyabb vallásgyakorlását.

Hogyan tehetjük vonzóvá a hittel való ismerkedést?

A felkészülésre a jelentkezők szívesebben jönnek el, ha az érdekesnek, hozzájuk szólónak ígérkezik. – Hogyan lehet megfogalmazni a keresztyénység szépségét? – Van-e olyan érték, amit a mai ember keres, és amit éppen a keresztyénységben találhat meg? – Fogalmazzunk így:

A találkozásokon olyan kérdésekről fogunk beszélni, amely érdekli önöket. Az igazi keresztyénység egy életforma: egy út, amelyen az ember megtalálja magát, választ kap keresésére.

Sugározunk kell a meggyőződést: „Aki megtalál, életet talál... De aki vét ellenem, saját lelkének árt. Akik elvetnek, a halált kedvelik” (Péld 8,36).

– A lelkipásztor és a munkatársak minden esetben úgy beszéljenek a hit titkairól, hogy „ez a titok a te bensődben is megtalálható”. – Meg kell tudnunk fogalmazni: hogyan található meg egy-egy hittitok az ember lelke mélyén.

Sokak számára ez az első alkalom, hogy felnőtt nyelven, mélyebben a hitről halljanak. Az ilyen találkozásoknak akkor is értékük van, ha az érdekeltek nem tesznek azonnal teljes fordulatot a hitben. A mag el van vetve; és ha megígérték a hitben való élet folytatását, ez is mozgathatja őket.

FELADATOK – A SZENTSÉGEK VÉTELE UTÁN

Az ősegyház csak az egyházi közösségbe már bele-kapcsolódó egyént vezette a beavató szentségekhez. De emellett is természetes volt számára, hogy a szentségek vételével nem ért véget a lelki gondozás. (Erről is szoltunk már az előző fejezetben!)

Különösen szükség van továbbgondozásra amikor eleve hiányos felkészítésre volt időnk A szentségekre való elvezetés hiábavaló volna, ha nem követné a Jézus Krisztusba és az Egyházba kapcsolódó, ott növekvő élet.

IV. A keresztség szentsége

A beavatás szentségei: keresztség, bérmálás, eukarisztia

A gyógyulás szentségei: szentgyónás, betegek kenete

Az élet szentségei: egyházi rend, házasság

A Katolikus Egyház Katekizmusa így foglalja össze a keresztség titkát, valamint annak távlatát: „A szent keresztség az egész keresztyén élet alapja, a lelki élet ajtaja és kapu a többi szentségekhez. A keresztség által megszabadulunk a bűntől, és mint Isten fiai születünk újjá, Krisztus tagjai leszünk, betestesülünk az Egyházba és részeseivé váltunk az Egyház küldetésének.”

„A keresztség a hit szentsége... A hitnek, ami a keresztséghez szükséges, nem kell tökéletesnek lennie; elég a csíra, amelynek ki kell bontakoznia...- A hitnek a keresztség után növekednie kell... Ahhoz, hogy a keresztségi kegyelem kibontakozhassék, nagyon fontos a szülők segítsége. Ebben szerepe van a keresztapáknak és keresztanyáknak, akiknek jó hívőknek kell lenniük, alkalmasnak és fölkészültnek arra, hogy az újonnan megkeresztelt kisgyermeket vagy felnőttet kísérik a keresztény élet útján. Feladatuk igazi egyházi szolgálat. A keresztségi kegyelem megőrzéséért és kibontakozásáért az egész egyházi közösség is felelős.

a) A keresztelés motivációja és formája a II. Vatikáni Zsinat előtt

A Trienti Zsinat után (illetve szent Ágoston óta) a csecsemőkeresztségre különösen az motivált sokakat, hogy a gyermek megszabaduljon az eredeti bűntől, a kárhozattól. A szentség az individuális üdv eszközének tűnt.

- A gyermeket a keresztszülő tartotta „keresztvíz alá”: az édesanya gyakran nem volt jelen, mert még a gyermekágyban feküdt. Siettek, hogy minél hamarabb megkereszteljék a csecsemőt, nehogy keresztség nélkül haljon meg, és emiatt ne üdvözüljön.

- A keresztséget többnyire szűk körben szolgáltatták ki, nemcsak a szülőknek, az egyházi közösségnek sem volt benne szerepe. Kereszteltek lakáson vagy sekrestyében is, kevés ünnepélyességgel. (A hangsúly a gyermek egyéni megtisztítására került).

- A szülők nevelési felelősségéről nem esett szó (nem is kellett jelen lenniük a keresztségen), hiszen a hagyományos társadalom biztosítani látszott a keresztény nevelést.

b) A keresztelés motivációja és formája a II. Vatikáni Zsinat után

A II. Vatikáni Zsinaton újra felragyogott a keresztség titkának gazdagsága. „A megkereszteltek az újjászületés és a Szentlélek kenete által felszentelt lelki házzá és szent papsággá lesznek. ... Az egyház testébe épülnek. A keresztség arra kötelezi őket, hogy vallják meg a hitet, amelyet Istentől kaptak” (LG 10.11).

A Liturgikus Konstitúció előírta, hogy „a rítusban mutatkozzék meg világosabban a szülők és a keresztszülők szerepe és kötelessége” (67). - Eddig a fő motiváció az volt, hogy a gyermek szabaduljon az eredeti bűntől, a kárhozattól. Az egyház ma tud a meg nem kereszteltek üdvözülésének lehetőségéről, ezért (az eredeti bűntől való megtisztulás mellett) hangsúlyozza, hogy a megkeresztelt Isten kiválasztott gyermeke lesz – arra kiválasztott, hogy az egyház közösségében élje Krisztussal egyesült életét, és így legyen Krisztus tanúja a világban.

- Ha korábban a keresztséget szűk, családi körben szolgáltatták ki, most az egyház előírja, hogy a keresztség, ha egy mód van rá a hívők közösségében és ünnepi szentmisében történjék; fejezze ki ez, hogy a keresztelendő Krisztus egyházába lép be, és az fogadja be őt.

A keresztség kiszolgáltatása – és a helyi közösség

A keresztség elsődleges kiszolgáltatói a püspökök, illetve a plébános, hiszen ők a közösség vezetői. - Mindenkinek, aki keresztel, tudatosítania kell, és a keresztelés körülményeinek is ki kell fejeznie, hogy aki keresztel, az Krisztus és az egyházi közösség képviselőjében keresztel, illetve az egyház közösségébe fogadja be a megkereszteltet. Ezt különböző egyházi előírások húzzák alá.

1) A keresztség a hit szentsége

Kell-e hit a csecsemőkeresztséghez? Miként tud hinni a csecsemő? Erre a kérdésre sokféle választ adtak Szent Ágoston óta.

A korunkat megelőző évszázadokban „az egyház hitére” keresztelték a vallásos családból, majd vallásos társadalomból származó csecsemőt. Korunkban a vallásos társadalmi közeg megszűnt; a vallásos család sincs mindig biztosítva. Ha eddig a csecsemőt az egyház feltétel nélkül megkeresztelte, mára a körülmények megváltoztak. Érthető tehát, hogy az OB a szülők felelősségévé teszi, hogy a gyermeket a hitre neveljék és elvezessék az egyházba. „Nincs fontosabb és sajátosabb feladat az egyház számára, mint az, hogy a kisdedek szülei és keresztszülei is az igaz és cselekvő hitre gyulladjanak... Voltaképpen ezt szolgálja a szülők

előkészítése.” (OB 3. vö. 7) „A lelkipásztorok kötelessége, hogy a keresztelendő gyermekek szüleit és keresztszüleit - alkalmas világi személyek bevonásával - előkészítsék.” (OB 13)

Megmaradt tehát az egyház korábbi tanítása, hogy a gyermeket „az egyház hite alapján” kereszteljük meg, de e hitet elsősorban a szülőknek, (a keresztszülőknek) kell képviselnie, és nekik támaszt nyújtva a keresztény közösségnek (vö. OBP 2, 5).

„A dolog teljességéhez tartozik, hogy a gyermeket (a szülők) majd oktassák is arra a hitre, amelyben megkeresztelték” (OBP 3. 5/5). „A lelkipásztoroknak pedig kötelessége a családokat előkészíteni a gyermekek keresztelésére, a továbbiakban pedig segíteni őket abból származó nevelési kötelességük teljesítésében.” (OBP 7)

A szülőkkel együtt felelős a megkeresztelt gyermekért a közösség, a lelkipásztor és a keresztszülők (vö. OBP 4-7.)

A csecsemőkeresztelés jogossága

Napjainkban sok kérdést tesznek fel a gyermek-kereszteléssel kapcsolatban:

a. Szabad-e csecsemőket keresztelni?

Sok a formális csecsemőkeresztelés. Számos olyan megkeresztelt él társadalmainkban, akinek egyetlen kapcsolata az volt az egyházzal, hogy szülei elvitték őt megkeresztelni. Ilyen körülmények közt többen felvetették a kérdést, helyes-e a csecsemő vagy kisgyermek megkeresztelése. A nemleges választ több érveléssel támasztják alá.

- A keresztség a hit szentsége. Nem szabad kiszolgáltatni hitre, önálló döntésre képtelen kisgyermeknek. (Így érvel például Karl Barth, nem egy protestáns és néhány katolikus teológus.)

- A szülő nem kényszerítheti gyermekét olyan életre, vallásra, amelyet nem ő maga választott. A döntést halasszák olyan korra, amikor a növekvő gyermek maga dönteni képes.

- Pluralista szekularizált világunkban nincs biztosítva a későbbi vallásos nevelés. A keresztséggel tehát várni kell, amíg a gyermek maga tud dönteni.

b. A gyermekkeresztelés jogos, ha biztosítva van a belenövés a keresztény közösségbe

A katolikus egyház szerint a gyermeket is meg szabad keresztelni, ha családja, illetve környezete biztosítja, hogy majd belenőjön az egyházba. - Lássuk az imént felvetett nehézségeket.

I. Milyen hitről beszélhetünk a gyermekkeresztelés esetén?

1. A lélektan szempontjából azt mondhatjuk, hogy a gyermek életében elsődleges jelentőséggel bírnak a szülők, majd a legközelebbi családtagok. Az elsődleges szocializáció során a gyermek azokkal a személyekkel azonosul, akik szeretetükkel „életben tartják” őt. Számára a világ egyenlő az őt szerető személyek: a szülők és a családtagok világával. Egyéniségének alapstruktúrája a szülő, illetve a családi közösség élete által nyújtott modellnek megfelelően alakul, később az őt körülvevő közösség példájára.

Ha a gyermek szülei és környezete életében találkozik az élő Istennel, akkor számára Isten élő valóság lesz. Ha szülei és környezete életében találkozik a krisztusi szeretettel, akkor képes lesz elindulni a krisztusi szeretet útján. Ha a család az egyházközség élő sejtje, akkor a gyermek számára is lehetségessé válik a beletagozódás az egyházi közösségbe.

2. Ami a történeti alakulást illeti, az egyház első 5 évszázadában ugyan a felnőtt keresztség volt általános, de a gyermekkeresztelés is ismert volt már a 2-3. században (vö. római Hypolit, Tertullian, Cyprian tanúsága), sőt esetleg korábban is; A VI. századtól pedig egyre elterjedtebbé vált.

A csecsemőkeresztelés nem teológiai reflexiók alapján született, hanem a keresztény családok igényéből. (Bár sokáig csak olyankor keresztelték meg a gyermeket, ha mindkét szülője komolyan vallásos volt. Gondoljunk Szent Ágoston esetére.) A családok élete összefonódott a közösség hitéletével. A család életritmusát, ünnepeit az egyházi év ciklusainak változása határozta meg. A szülőknél feltámadt az igény, hogy gyermekei is tagjai legyenek annak a közösségnek, amely életüket meghatározza. Vajon jelen korokban nem érhető-e ugyanez az

igény minden komolyan keresztény családban? – A keresztény szülők a keresztség kegyelmeire építve a keresztény közösségben tudják a keresztény hivatásra nevelni gyermekeiket.

Jogában áll-e a szülőnek befolyásolni gyermeke világnézetét?

A gyermeket a szocializáció során családi környezete alakítja, amelybe beleszületett; és minél igazabb és személyesebb ez a környezet, annál nagyobb valószínűséggel fog meghatározó erővel bírni a gyermek jövő életére.

A gyermek személyes és közösségi léte nem légüres térben alakul, hanem a családi légkör meghatározó erőterében: ebben viselkedési normákkal, magatartási szabályokkal, elvárásokkal találja magát szemben, amelyekhez alkalmazkodnia kell.

A szülők felelősek gyermekük személyes fejlődéséért. Megteheti-e egy szülő, hogy ne kövessen el mindent azért, hogy az általa igaznak megismert életformát próbálja megismertetni gyermekével? A döntés korába jutó fiatal természetesen egyre önállóbb kapcsolatba kerül majd a vallásos világgal, amely szülei világát is alkotja, és módjában áll mind személyesebben dönteni e világ mellett.

És ha egy fiatal a későbbiek során elutasítja a szülei által választott, keresztséggel megpecsételt világnézetet? A hit elutasítása a valláslélektani kutatások szerint jelentős százalékban olyan esetekben következik be, amikor a serdülő családjában vagy közvetlen környezetében olyan példákkal találkozik, amelyek elriasztják őt a kereszténységtől. Nem a legfőbb Jót, nem magát a Szeretetet, az Igazságot – az igaz Istent, Krisztust – utasítják el, hanem egy torz Isten-, Krisztus- vagy egyházképet.

. A gyermekkeresztség egy szekularizált pluralista világban

A mondottak válaszoltak az imént felvetett harmadik nehézségre. Ha a család vallásos légköre biztosítva van, különösen, ha a családot egy élő keresztény közösség veszi körül, akkor ma is meg szabad keresztelni a csecsemőt, hiszen a gyermek személyiségének legfőbb alakítója a család, illetve a közösség. Viszont, ha a szülők nem élnek hitük szerint, ha a gyermeket egy felszínes kereszténység veszi körül, akkor alig van esélye arra, hogy kibontakozzék benne a keresztség kegyelme.

Ha a múlt vallásos társadalmában egy családban nem élt Isten, e család gyermekének közelítőleg éppoly kevés esélye volt, hogy – a család jóvoltából – eljusson az igazi kereszténységig (a Krisztussal való személyes kapcsolatig), mint egy ilyen családban ma felnövekvő gyermeknek. A különbség, hogy a tradicionális-vallásos világ az átélte kereszténység nélkül is belevonta tagjait a vallás-gyakorlatok betartásába, míg a pluralista-szekularizált világban a társadalmi "kényszernek" ez a formája megszűnt, ezért ha a belső vallási meggyőződés megszűnik valakinél, azt követi a vallásgyakorlat beszüntetése is.

1) A keresztség megengedett kiszolgáltatása

a) Az Egyházi Törvénykönyv ezt írja:

"Ahhoz, hogy a gyermeket megengedetten kereszteljék meg, szükséges:

1. hogy a szülők, illetve legalább egyikük, vagy az aki törvényesen helyettesíti őket, beleegyeznek;

2. megalapozott remény legyen a katolikus vallásban való nevelésre: ha ez teljesen hiányzik, a keresztséget a részleges jog előírásai szerint halasszák el, értesítve a szülőket ennek okáról" Egy szabadosabb lelkipásztori álláspont a Kódexre hivatkozva azt mondja: tehát ha a szülő "beleegyez", még inkább, ha ő kéri, meg szabad keresztelni a gyermeket.

Az igazi kérdés az: mikor van meg a "megalapozott" remény a keresztény nevelésre.

2) Püspöki Karunk a keresztség elhalasztásáról

Az egyház mindig tudott a keresztség elhalasztásának lehetőségéről. Szent Tamás az egyházi hagyományra hivatkozva nem tartja megkeresztelhetőnek a hitetlenek gyermekeit (S. Th. III. 68.10). Az egyházi törvénykönyv is elutasítja a meg nem keresztelt szülők gyermekeinek keresztelését, kivéve, ha azok vallásos nevelése valamiképp biztosítottnak látszanék

3) A szülők szentségi életének rendezése és a gyermekkeresztelés

Rendszeresen találkozunk a csecsemő-keresztelést kérő szülők közt olyanokkal, akiknél a szentségi élet alapjai hiányoznak. Püspöki Karunk így rendelkezett: «Ha a szülők nem élnek egyházi házasságban, de állapotuk rendezhető, vagy ha valamelyikük nem volt elsőáldozó, sőt talán megkeresztelve sincs, beszéljük meg egyúttal e szentségek felvételét is, és kínáljuk fel segítségünket a méltó előkészülethez!» (OBP 5. o.). Ilyen esetben – az előkészítés miatt – „a gyermekkeresztelés időpontja esetleg eltolódhat”.

A fenti esetben a lelkipásztori bölcsességnek, az érdekeltekkel való megbeszélésnek kell eldönteni, hogy az elmaradt szentségek pótlásáig elhalasztják-e a gyermekkeresztelést, vagy nem. A lelkipásztornak a keresztelési oktatásban természetesen figyelmeztetnie kell arra, hogy a hitvallást csak az tudja őszintén letenni, aki hisz Istenben, az egyházban, aki rendezett szentségi életet szeretne élni, az egyházban.

A szentségek pótlásának alkalmával figyelembe kell vennünk az egyház általános rendelkezéseit: hogy «a hívek megfelelő módon előkészített lélekkel járuljanak a szent liturgiához (a szentségekhez)..., hogy a mennyei kegyelemmel együttműködjenek, és így ne hiába kapják meg azt» (SC 11).

Világszerte felmerült a kérdés: mikor fogadhatjuk el a szülők ígéretét, akik gyakran automatikusan megígérik, hogy vállalják a gyermek vallásos nevelését? Vannak-e jelek, amelyek alapján arra a következtetésre kell jutnia a lelkipásztornak, hogy a szülők, bár szóban vállalják a nevelést, a jelen helyzetben nem alkalmasak erre? – A kérdésre különböző országok püspöki karai különböző válaszokat-, lelkipásztori-jogi előírásokat adtak.

Több országban azt az irányelvet fogadták el, hogy amennyiben megállapítható, hogy a szülők nem élnek katolikus keresztény módjára, nyilván nem tudják vállalni a vallásos nevelést, s ilyenkor a keresztséget el kell halasztani mindaddig, amíg a helyzet meg nem változik: illetve a szülőket kell meghívni (ha lehetséges), hogy kerüljenek mélyebb kapcsolatba az egyházzal.

Milyen fogható, tárgyi jelekből állapíthatja meg a lelkipásztor, hogy a szülők nem képesek vállalni a katolikus nevelést?

Több ország lelkipásztori előírásai szerint ilyen objektív jelek, ha a szülők saját hibájukból nem kötöttek egyházi házasságot, és ha 14 év alatti gyermekeik hitbéli neveléséről nem gondoskodtak, a gyermekek nem voltak elsőáldozók, illetve abbahagyták a hittanra járást, bár ennek lényegi akadályja nem volt. Ilyen esetekben a csecsemőket nem szabad megkeresztelni, amíg a szülők nem hártják el a jelzett akadályokat.

2. A keresztség előzetes bejelentése

A MKPK útmutatása és a római eligazítás egyaránt előírja, hogy «a szülők mielőbb, ha van rá mód, még a gyermek születése előtt jelentsék be a plébánosnak a keresztelést, hogy megfelelőképpen elő lehessen készíteni a szentség ünnepélyes kiszolgáltatását» (OBP 29. o. – OB 8).

a) A lelkipásztornak tehát tudatosítania kell plébániáján, hogy a keresztségre minél előbb jelentkezni kell. Minél hosszabb idő van a keresztségig, annál könnyebb az összevont keresztségi beszélgetések tartása, illetve annál valószínűbb, hogy sikerül kijelölni többeknek egyaránt megfelelő közös időpontot.

b) A keresztségre való jelentkezés többnyire az első alkalom, amikor a szülők és a lelkipásztor találkoznak, következésképpen a legjobb lehetőség a személyes kapcsolatfelvételre.

Ilyen összefüggésben meg kell kívánni (ki kell alakítani a gyakorlatot!), hogy a szülők (vagy az egyik szülő) maguk jelentsék be keresztelési kérelmüket, és a bejelentés személyesen történjék,

A gyermekük keresztségét kérő szülők két nagy csoportba oszthatók. A vallásukat gyakorlókra, és az egyháztól vagy a hittől is távol állókra.

A vallásgyakorlók esetében is tartsunk előkészítő beszélgetést, de erre önmagában elegendő néhány alkalom. – Szerencsés, ha a lelkipásztor felkéri a keresztelésre váró vallásos szülőket, legyenek segítségére a hittől távolabb álló szülők felkészítésében. Így ők is felkészülnek, és egyben tovább is adják hitüket, tapasztalatukat.

A beszélgetés fonalául ilyenkor maga a keresztségi liturgia szolgálhat, amelynek kapcsán módunkban áll a keresztség mondanivalóját és jelentőségét is kifejezni. Szerencsés, ha a résztvevők kezükben tarthatják a szertartást tartalmazó füzetet.

Az egyháztól távolállókat, a hit alapjait sem ismerőket, - az MKPK előírása szerint - «meg kell hívni a szokásos keresztségi beszélgetésen túlmenő tanításra» (OBP 5. old), amelyben találkozhatnak a krisztusi tanítással, étellel, s kapcsolatba kerülhetnek a kereszteni közösséggel.

Ez valójában nem szorosan vett keresztelési beszélgetés, hanem a hittel való ismerkedés.

3. A keresztségben részesültek „tovább-gondozása”

„A keresztség a hit szentsége... A hitnek, ami a keresztséghez szükséges, nem kell tökéletesnek és érettnak lennie; elég a csíra, amelynek ki kell bontakoznia... – írja a KEK -. A hitnek minden megkereszteltben növekednie kell a keresztség után ... A keresztségi előkészület csak az új élet küszöbéhez vezet el...

Ahhoz, hogy a keresztségi kegyelem kibontakozhassék, fontos a szülők segítsége; és szerepe van a keresztszülőknek... A keresztségi kegyelem megőrzéséért és kibontakozásáért az egész egyházi közösség is felelős.”

a) Baba-mama klubok

A megkereszteltek szüleivel való törődés legismertebb formái, világszerte és hazánkban: az un. kismama vagy baba-mama klubok.

A városiasodott társadalomban (különösen városon, lakótelepeken, de gyakran falvakban is) a gyermekes mamák magányos helyzetbe kerültek. A férj dolgozik, ők egyedül vannak otthon, esetleg egyetlen babájukkal. Közismert a mama-depresszió: az egyedül levő és kifáradt babás mamákat sújtja. Társadalmi szinten is találhatóak törekvések a probléma megoldására.

Plébániák szintjén több helyen elkezdtek összejárni a babás mamák, hogy beszélgessenek, tapasztalatot cseréljenek pl. a gyermekgondozás kérdéseiről. – Tapasztaltabb mamák is segítségükre siettek: tanácsaikkal, és konkrétan is: pl. vigyáztak egymás gyermekeire stb... Ilyenféleképp alakultak ki a kereszteni baba-mama klubok, amelyek ma sok plébánia fontos lelkipásztori „eszközei” a megkeresztelt gyermekek mamáinak gondozásában is.

Elterjedt gyakorlat a keresztség (vagy házasság) szentségének „utógondozása” terén, hogy bizonyos időközökben találkozókat rendeznek a szentségekhez járultak számára. Ahol nagyszámú szentségre készülő csoportok vannak, lehetséges az együtt felkészültek közös összehívása.

A nevelési kérdésekről és párkapcsolatról szívesesen hallanak a fiatal párok, előadásokat, személyes tanúságtételeket; főleg ha módot kapnak, hogy ők is megszólaljanak, illetve találkozzanak ismerősökkel. –

V. A bérmálás szentsége

Az ősegyházban a felnőttek befogadása egyetlen egészet alkotott. A keresztség és a bérmálás különválása később történt. Az előző századokban a bérmálással kapcsolatos kérdés elsősorban az volt: mennyiben önálló szentség ez, avagy csupán a keresztség része?

A bérmálás 1971-ig alkalmazott rendje a megváltozott körülmények ellenére olyan maradt, mint az egyház korai időszakában, amikor a három beavató szentséget egy szertartás keretében szolgáltatták ki. Ezért kellett a II. Vatikáni Zsinatnak sürgetnie, hogy dolgozzák át a bérmálás szertartását (Sc 71) és «töltsék meg azt új életerővel, az egészséges hagyomány szellemében, de egyidejűleg tekintettel a jelen idők viszonyaira és szükségleteire» (Sc 4).

A bérmálást korunk egyházi dokumentumai úgy határozzák meg, mint a keresztség megpecsételését, a kereszteni nagykorúság és küldetés szentségét (vö. DCN – OBP 269; OC 11-12). Tehát a lelkipásztorkodásnak is úgy kell arra tekintenie, mint a szentségre, amelyben azok, akiket kiskorú gyermekként kereszteltek meg, most érett korban hitvallást tesznek, és öntudattal Krisztus Evangéliumának és az egyház krisztusi küldetésének szolgálatába lépnek.

A bérmálásban a keresztyének (az apostoli konstitúció meghatározása szerint):

1. megkapják a Szentlélek szavakkal ki nem fejezhető ajándékát, amely
2. sajátos erővel ruházza fel őket, szentségi jegyet és beljüket,
3. hogy szorosabban kapcsolódjanak az egyházhoz
4. és elkötelezve érezzék magukat, hogy mint Krisztus igazi tanúi a hitet szóval és tettel terjesszék és megvédjék .

A befogadó szentségek közötti összefüggést az élethez hasonlítja: «Az isteni természetben való részesedés... bizonyos hasonlóságot rejt magában a természetes élethez, amely kezdődik, növekszik és táplálkozik. A keresztségben újjászületett híveket ui. megerősíti a bérmálás szentsége, végül pedig táplálja az örök élet étele és itala (DCN-OBP 267. o.). - A szentséget tehát az Isten felé növekvő élet állomásának tartja, és nem az élettől független szent «dolognak»!

a) A bérmálás kora a történelemben

Az ősegyházban a felnőtteket egyetlen szertartáson belül keresztelték és bérmálták, majd szentáldozáshoz is járultak. Ez volt az ún. initiatio, a befogadás a krisztusi közösségbe. E korban a keresztséget és a bérmálást egyetlen befogadás részeinek tekintették.

A két szentség szétválása a történelmi fejlődés eredménye. Amíg a keleti egyházban a papok a keresztséggel egyidejűleg változatlanul megkenték a megkereszteltet a püspök által megszentelt krizmával (müron), a nyugati egyházban a pap keresztelt, de a kézrátételt és a krizmával való megkenést a püspöknek tartották fenn.

Az initiatio így a latin egyházban kettévált. Ettől kezdve felszínen van a teológiai kérdés: mi a bérmálás jelentősége a keresztséghez viszonyítva; és az elméleti-gyakorlati kérdés, hogy melyik életkorban kell kiszolgáltatni a szentséget.

Az életkort a skolasztika korától a múlt századig általában 7-12 év körül jelölték meg. – A múlt század óta a téma a viták központjába került, s azóta, a mai napig két vélemény állt szemben egymással. Az egyik a gyermekek korai (7-12 év körüli) bérmálása mellett foglal állást. Ez hivatkozik a keleti egyház gyakorlatára, s még inkább a befogadó szentségek sorrendjére: amely szerint keresztséget a bérmálás követi, s csak utána jön az áldozás. - Amikor szent X. Piusz bevezette a gyermekek elsőáldozását, összezavarodott a hagyományos initiációs sorrend, és ez is hozzájárult a bérmálás korának kitolásához.

b) Teológiai megfontolások a bérmálkozók életkorával kapcsolatban

1. Karl Rahner és több teológus így érvel a bérmálkozók érettebb kora mellett: Amennyiben a bérmálás önállósult (azaz nem csupán a keresztség egy része), szükséges, hogy legyen valamilyen specifikuma, sajátossága, amely megkülönbözteti a keresztségtől. – Amint a betegek kenete vagy a házasság kiszolgáltatásának feltétele és specifikuma egy meghatározott emberi szituáció, hasonlóan a bérmálás esetében az érettség az a „határhelyzete” amelyben ki kell/lehet szolgáltatni. Ha a keresztyén nagykorúság, az apostolság szentsége, amint az újabb kor teológiája, egyházi rendelkezései hangsúlyozzák, úgy megfelel természetének, hogy csak az érett korban lehessen azt felvenni; amelyben a felvevő nagykorú döntésre, apostolságra képes.

Rahner és társai teológiai érveléssel világítják meg véleményüket: A szentségekben - a Szentháromság életében való részesedés szempontjából - ugyanaz az egyfajta kegyelem (gratia increata) működik: maga Isten élete bennünk. A szentségek - a felvevő szempontjából - annyiban különböznek egymástól, amennyiben különböző „határhelyzetekben”, különböző élethelyzetekre készítik elő a felvevőt.

A bérmálásnak megfelelő élethelyzet (a nyugati egyházban) a nagykorúvá válás kora. Az önálló, felnőtt életbe lépés az a határhelyzet, amellyel kapcsolatban a szentséget ki kell szolgáltatni.

Az egyházi dokumentumok az újabb korban az előzőknél határozottabban fogalmazták meg (amint a fentiekben idéztük), hogy a bérmálás a nagykorúság, az apostolság szentsége. Jogos, hogy levonjuk ennek következményeit.

A fiatalok bérmálása – és életkora

A róm. kat. gyermekek fiatalok bérmálási felkészülésének gyakorlata az utóbbi évtizedekben gyökeres változásokon ment át hazánkban is

„A bérmálás alsó korhatárát a 8. osztály elvégzése után következő évtől állapítjuk meg. Ez azt jelenti, hogy csak a közép-iskolás korosztály bocsátható bérmálásra. – De célszerű a felnőtté válás korának beköszöntére tenni. Később a főpásztor a 16. éves alsó korhatárt jelölte meg.

A bérmálás életkorának emelését sok plébános saját körülményeinek figyelembevételével bevezette. A szentségnek a személyes érlelődés korára való halasztása megfelel a mai általános szemléletnek, és a nemzetközi gyakorlatnak.

1. Hazánkban elsősorban városhelyen gyakori, hogy a bérmálás alsó korhatárát a 15-18. év irányába tolják ki. E plébániákon a bérmálkozók többsége az egyház élő tagja marad a bérmálás után is.

2. Annak az elvnek tarthatatlanságát, hogy: „bérmáljuk meg a gyermekeket minél hamarabb, mert később úgysem fognak eljönni!” – bizonyára nem kell igazolni.

b) A felkészülés ideje

A mai gyakorlat, illetve az MKPK és az egyházmegyei színódusok előírása 2 éves hittanra és misére járást kívánnak, illetve hitből fakadó életet és kapcsolatot az egyházi közösséggel.

A 70-es években, amikor a bérmálás új szemlélete megjelent hazánkban, már ilyen intelmeket olvasunk az egy-házmegyei körlevelekben: „A jelentkezéskor a bérmálkozó valamelyik szülőjének jelenlétében nyilvánítsa ki bérmálkozási szándékát. Ez alkalmat nyújt a plébánosnak arra, hogy mind a bérmálkozónak, mind a szülőnek tájékoztatást nyújtson a bérmálással kapcsolatos kötelezettségekről. – A határidőn túli jelentkezést csak kivételes esetben fogadjunk el, pl. ha valaki időközben költözik a plébánia területére.” (Esztergomi körlevél 356/1972)

A körlevelek intenek: „Ne sajnálják a lelkipásztorok, ha valaki kimarad a bérmálkozók sorából, mert nem vállalta a bérmálási előkészület terhét. Jegyezzük meg a lélektani igazságot, hogy nem értékelheti az ember azt, amihez könnyen jut hozzá” (vö.: kalocsai körlevél: 315/1972; esztergomi, egri, váci körlevél mint fent stb.). Hasonlón fogalmazznak az 1994-2000 táján tartott hazai egyházmegyei színódusok rendelkezéseiben.

3) A felnőttek bérmálása

Sok keresztény van, aki a keresztségben- vagy elsőáldozásban is részesült, de nem bérmálkozott. A lelkipásztorkodásnak figyelnie kell rájuk (vö. 890.k).

Ha a plébánia vezet nyilvántartó kartonokat, segítségül szolgálhat arra, hogy felhívja a lelkipásztornak vagy munkatársainak figyelmét azokra, akik nem bérmálkoztak. - A jegyesi vagy keresztelési oktatásra jelentkező lapokon ugyancsak van rubrika arról, hogy melyik szentségben részesült az illető.

Sok felnőtt megőrül, ha valaki biztatja őket, hogy ők is felkészülhetnek a bérmálkozásra.

Az OICA szerint felkészülésük a katekumenátus rendjét követi, s alkalmat ad a hit felnőtt-kori átgondolására. Magyarországon sok lelkipásztor felfigyelt már a pasztorációnak (és a felnőttek megszólításának) erre a „lehetőségére”. Elkötelezett felnőttek „szülehetnek” belőle.

Megesik, hogy egy meg nem bérmált először visszautasítja a meghívást, majd amikor látja, hogy hozzá hasonlóak bérmálkoznak, mégis „rááll”, főleg ha van valaki, akitől erre újabb biztatást kap.

Felkészülés a bérmálásra

A bérmálás szentségéhez az járulhat, aki „alaposan fel van készülve a szentség vételére”, írja elő az OC (OC 3,12 – OBP 276., 280. o.; 890.k.). A bérmálási katekézisnek a „Krisztusban való nagykorúságra”, a felelős egyháztagságra, a keresztény felnőttiségre kell elvezetnie. Az OC megfogalmazza a felkészülés céljait: „Legyen általa tudatossá, mit jelent a hívő ember életében a teljes engedelmisség Krisztusnak, és az állhatatos tanúságtétel őróla”; hogy „ránevelődjének az apostol-ságra”, az Egyház építésére, missziós küldetésében való részvételre (OC 1-2, 11-12. OBP 280).

A bérnálási felkészülés a katekumenátus útját járja. –

a) Ismeret: A Szentlélekkel és a szentséggel kapcsolatos alapvető ismeretek mellett, a fiatalok (felnőttek) ismerjék meg hitünk alapjait úgy, hogy „készen legyenek választ adni annak, aki reménységük felől kérdőre vonja őket” (1Pt 3,15)

b) Evangéliumi élet: A katekézisnek célul kell tűznie, hogy a felkészülők mélyebb kapcsolatba kerüljenek a Szent Lélekkel; továbbá, hogy felfedezzék – hogy egész kereszténységünk élet: nem csak hallgatnunk kell Isten Igéjét, hanem életre kell váltanunk azt mindennapi életünkben.

b) Diakonia - szeretetszolgálat: „A felebaráti szeretet minden hívő feladata - mondja XVI. Benedek pápa. - A szeretetnek legyenek meg a maga szervezetei. ... Az egyház éppúgy nem hanyagolhatja el a szeretetszolgálatot, mint a szentségeket és az Igét” ... A társadalom igazságos rendjéért végzett tevékenység a hívő laikusok közvetlen feladata”. - A felkészülés lényeges része az evangéliumi ember-szolgálat: pl. a szegények, öregek meglátogatása, a karitász munka. Sok kis- és egyes nagy protestáns egyházi közösségben a hívek jövedelmük 10%-át ajánlják fel gyülekezetük és a rászorulóknak javára. A fiatalok számára életreszóló tanítást adhat, ha megszokják, hogy javaik egy részét, esetenként kicsi jövedelmük zsebpénzük pl. 10%-át, az egyház és a szegények javára ajánlják.

c) Koinonia – az egyház közösségének építése: A bérnáló az egyház építő tagjává akar válni. Ennek konkrét lépései vannak:

- Bekapcsolódás a plébánia életébe: A fiatalok tartózkodnak a felnőttektől; annál nagyobb élmény számukra, ha azok befogadó szeretettel, és egyúttal felnőttként elbeszélgetnek velük hitükről, életükről. A bérnáló ifi csoportnak is szüksége van az idősebbekből álló „befogadó csoportra”, amely által a gyermekként megszokott plébánia felnőtt-testvéri arcot ölthet számukra. Közösségbe kapcsolódásukhoz tartozik az egyházközségi feladatokba (takarításba, kertgondozásba, énekkarba stb.) való bekapcsolódás.

A plébánián való felelősségvállalásuk alkalmas módja, ha az elsőáldozásra készülőket kezesei lehetnek; vagy ha meghívják őket, hogy bizonyos rendszerességgel vegyenek részt egy-egy gyermek-hittanócsoport munkájában – és tegyenek tanúságot a fiatalok hívő életéről.- Vannak egyházközségek, amelyekben a munkacsoportok tagjai meghívják a bérnálóra készülőket, hogy megismerjék tevékenységüket vagy részt is vegyenek abban.

- Bekapcsolódás az egyház életébe: A saját plébániái közösségbe kapcsolódás mellett, a készület feladata, hogy megtanítsa a fiatalot kitekinteni a plébánia határain túlra, az egyházra. Alkalmas erre a részvétel pl. egyházmegyei ünnepeket, ifjúsági találkozókra; vagy egy-egy szerzetesrend és lelkipásztori mozgalom képviselőinek meghívása – és a megismerkedés velük, stb.

A közösség, a koinonia építésével kapcsolatban meg kell tanulni saját akaratunk elvesztését: az egyetértésért: abban a hitben, hogy ha ily módon elveszítjük magunkat, százszorosát kapunk; és az egyház, az egység építői lehetünk.

A koinoniához tartozik az ökumené. Vegyenek részt az ökumenikus imahéten, ökumenikus ifjúsági találkozókra (vagy szervezhetnek ilyet).

e) Martúria – Tanúságtétel - misszió: Az eddigieknél tudatosabban fel kell tennie a kérdést a jelöltnek: átadom-e környezetemnek Krisztus örömhírét? Erre indításokat kell kapnia a katekéziseken, és módot kell találni, hogy megbeszéljék a résztvevőkkel tapasztalataikat. A fiatal igényli az aktivitást. Az apostolság, a tanúságtétel a keresztény aktivitás lényegi része.

d) Liturgia – Az egyház nagy tevékenységi területeiből felsoroltuk az előző hármat (diakonia, martúria, koinonia). Ha a liturgia az egyház életének forrása és csúcsa, fel kell tennünk a kérdést, hogyan szeretethetjük meg azt jobban a felnőtt egyháztagságra készülővel; milyen módokon tehetjük őket annak aktív részeseivé. (A válasza itt röviden térünk ki; ezzel foglalkozunk az Eucharisztiaival szóló fejezetben, és a Liturgia tantárgyban.)

A gyakorlatban: több hazai plébánián a felkészülés során bizonyos tevékenységeket kér a bérnálóktól (egyes helyeken az egyetemi kredit rendszernek megfelelően, választhatnak a

lehetőségek közül, majd bizonyos számú tevékenységet „igazolniuk kell”, amikor a bérmálás előtti „megvalláshoz” vagy „kiválasztáshoz” érkeznek. Lássunk példákat e feladatokra:

Az, hogy milyen tematikát, ismereti-, lelki-, aktív feladatokat adhatunk a bérmálkozóknak (vagy kérhetünk számon tőlük), függ korosztályukról, valamint lelki érettségüktől. Más alapokról indul a bérmálásra való felkészülés ott, ahol erre egyfajta automatizmus (megszokás) szerint mindenki jelentkezik, és másról, ahol a jelentkezés alkalmával már törekszenek biztosítani az elkötelezettséget: mindannak őszinte vágyát, amit a bérmálás szentsége jelez és közvetít. - A fent felsorolt szempontok gyakorlatra váltásában tehát többféle „szint” lehetséges. A következő példákat hazai plébániák gyakorlatából vettük.

- **Feladatok:** Feladatot vállalnak az egyházközség életében (pl. a liturgiában: felolvasás, előéneklés, ministrálás, hívek fogadása a szentmise előtt; plébániai szolgálatokban: kisebb hittanóráinak látogatása, azokban való aktív részvétel; gyermekekre vigyázás a plébánia családjában, hogy a szülők a felnőtt-hittanra elmehessenek; caritás-diakonia terén: öregek, betegek látogatása; idősek elhozása a szentmisére és hazakísérésük; kórházak, sérült intézmények látogatása. stb.);

- **Imaélet:** Lépjenek előre (korábbi életükhöz képest) imaéletükben. Akik vasárnaponta már rendszeresen járnak szentmisére, vegyenek részt heti egy hétköznapi misén (ha erre érzik a vágyat); kapcsolódjanak be a szentolvasó-társulatba, vállaljanak napi egy tized rózsafüzért; bizonyos rendszerességgel imádkozzák a Zsolozsmát (erre lelki napokon felkészítik őket). Mint Krisztus papi, áldozat-bemutató küldetésének részesei, imával, áldozatokkal járulnak hozzá az egyház és a plébánia életéhez; mint az egyház egységéért felelős személyek, imádkozzanak a pápáért, püspökért, hivatásokért stb.. – A bérmálási órákon – ha addig nem történt meg – gyakorolják be a saját szavakkal fogalmazott imádságot (minden órán 2-2 személy imádkozhat az óra elején és a végén) stb.

- **Misszió** - martíria: környezetükben (családban, iskolában, munkahelyen stb.) tegyenek tanúságot Krisztusról, elsősorban példájukkal, s ha kell szavaikkal is. A Lélek erejébe vetett hittel vállalják a katekumen liturgiákban a tanúságtételt (amelyről a katekumenátusi fejezetben szóltunk). -

A felkészítés közreműködői

Egyetlen szentség sem független az egyháztól, mégis a bérmálás különösen szoros kapcsolatban van vele. - Nemcsak a felnőttkorban bérmálkozókra, hanem a fiatalokra is érvényes: „a keresztény közösséggel, valamint az egyes hívekkel való kapcsolat által kapják meg a támogatást, hogy ránevelődjenek a tanúságtételre, továbbá, hogy meglegyen az igényük az Eukarisztia vételére” (OC 12 – OBP 280. old.).

A német nyelvterület egyházaiban néhány évtizede gyakorlat, hogy az elsőáldozásra és bérmálásra készülő gyermekeket-fiatalokat kisebb csoportokra osztják, és azokat rábízzák egy elkötelezett keresztény házaspárra, hogy legyen gondozójuk (tágabb értelemben kezesük), a vezetőjük a közösségbe lépésben. A kezdeményezés sok gyümölcsöt termelt, mind a meghívott felnőttek, mind a szentségre készülők számára.

Ha korunkban a magyar egyház sokfelé hiányt érez a befogadó közösségek terén, ez csak növeli a mai keresztény és lekipásztor feladatát.

A szülők

Az OC hangsúlyozza, hogy «többnyire a keresztény szülők dolga, hogy gondosan vegyenek részt gyermekeiknek a szentségi életre vezetésében. Ezt oly módon teszik meg, hogy egyrészt segítik kialakítani és fokozatosan növelni bennük a hit szellemét, másrészt a hitoktatást nyújtó intézmények révén készítik őket elő a bérmálás és az Eukarisztia gyümölcsöző vételére» „A szentség kiszolgáltatása előtt szervezzünk a szülők és bérmászülők számára lelki programot.

A bérmászülő

A bérmászülő szerepe hasonló, mint a keresztszülőé: «legyen segítségére a megbérmálnak a keresztségben tett ígéret hűséges megtartásában» Bérmászülő az lehet, 1. akinek megvan a kellő

érettsége (a 16. évet betöltötte), 2. a katolikus egyház tagja, a keresztség, a bérmálás, az Eukarisztia szentségében részesült, 3. és nincs jogilag eltöltve a bérmaszülői tisztől (893. k.). A bérmaszülők esetében általában határozottabban megkívánhatjuk, hogy az egyházi előírásoknak megfelelően alkalmas, hívő személy legyen. Hiszen a bérmálásra két évvel annak felvétele előtt kell jelentkezni, így módunkban áll jó előre felhívni a figyelmet arra, ki alkalmas erre a tiszt-re.

A lelkipásztorok és munkatársak

A pap-lelkipásztorok (és a lelkipásztori munkatársak) feladata «gondoskodni arról, hogy 1. minden megkeresztelt ember eljusson a beavatás teljességére, 2. és alaposan elő legyenek készítve a bérmálásra» (

Feladatuk tehát, hogy úgy törődjenek a megkereszteltekkel, hogy azok el is jussanak a keresztény nagykorúságra.

Egyidejűleg szembe kell szállniuk a gyakorlattal, amely csak „át akar esni” a bérmáláson, mert kötelező formáságnak tartja azt. (És emiatt a szentség sok esetben „az egyházból való kibérmálkozást” jelenti.). Nem arra kell törekedniük, hogy a plébánián jó legyen a statisztika: a megbérmáltak aránya. Küldetésük, hogy tanúságtevő keresztényeket neveljenek, akik alkalmasak a bérmálásban vállaltak szerinti apostoli, egyház-építő életre.

A bérmálást követő műsztagógia

„A bérmálás után ne szűnjék meg a velük való foglalkozás, hogy a megbérmáltak egyre inkább bekapcsolódjanak az egyházközség életébe.”

Egész lelkipásztorokodásunknak tudatosítania kell, hogy a szentségek nem végcélt jelentenek, hanem állomást a Jézus/Egyház felé vezető úton. Sajátosan tudatosítani kell ezt a bérmálás esetében, mert sok lelkipásztor beletörődött, hogy ez a szentség az egyházzal való kapcsolat (vagy szakítás) utolsó formalitása.

Ha a felkészülés követi a katekumenátus elveit, illetve annak fejezetünkben is felsorolt témáit és szempontjait, akkor van esély arra, hogy a szentségre készülők élő kapcsolatba kerültek hitükkel, a plébániával, az egyházzal, a misszióval. Így támadhat bennük igény a „folytatásra”, a műsztagógiára.

VI. AZ EUKARISZTIA

„Az eukarisztikus Áldozat az egész keresztény élet forrása és csúcsa. Az Eukarisztiában benne van az Egyház minden lelki java, maga Krisztus, a mi húsvéti bárányunk és élő kenyérünk. Teste a Szentlélek által élő és éltető test: életet ad az embereknek” (EdE 1).

„Amikor az Új Szövetség népe egyesül Krisztussal, „szentséggé” válik az egész emberiség számára, azt üdvösség jelévé és eszközévé, a világ világosságává és a föld sójává (vö. Mt 5,13-16). Ezért a keresztáldozat eukarisztikus megörökítéséből s a Krisztus testével és vérével való közösségből meríti az Egyház a küldetésének teljesítéséhez szükséges lelki erőt. Így válik az Eukarisztia az egész evangelizáció forrásává és csúcspontjává. (EdE 22) - „Egyetlen keresztény közösség sem épül föl tehát, ha alapja és szegletköve nem a szent Eukarisztia ünneplése” (PO 5).

1) Az Eukarisztia mint ideál

Mi a lelkipásztorokodás „ideális” célja? - Közreműködni abban, hogy hívők és lelkipásztorok egyaránt „Jézussá”- (vö. Gal 2,20; Rom 6,3-9), és Jézusban egy közösséggé váljanak (Jn 17,22).

Az Eukarisztia azt jelzi, hogy ez a két fő lelkipásztori cél általa érhető el: Krisztus vétele jelzi, hogy Ő önmagává akarja változtatni a papot és a hívőt. A megtört kenyér, az eukarisztikus „lakoma” jelzi, hogy amint sokan egy kenyérben részesedünk, Jézus meg tudja valósítani, hogy „legyenek mindnyájan egy, amint te Atyám benned és én tebenned, úgy legyenek ők is egyek mibennünk, s ebből elhiggye a világ, hogy te küldtél engem.”

Ha tehát működni tud bennünk az Eukarisztia, akkor az Újszövetség népe „szentséggé” válik az egész emberiség számára, az üdvösség jelévé és eszközévé” (EdE 22). - Így az Eukarisztia

„forrása és csúcspontja az evangelizációnak”; hiszen – ideális célja szerint - Jézussal egyesíti az egyéneket és közösségeket; és így – az eukarisztikus jelek ezt jelzik – megvalósíthatja az egységet, ezáltal pedig megismerheti a világ Istent.

Az Eukarisztia titka tehát jelzi és tartalmazza az egész lelkipásztorkodás (és valamiképpen az összes szentség) titkát. Benne megtalálható a communio ekkleziológiának, illetve az „új evangeli-zációnak” titka.

2) Az ideállal szemben – gyakran mi a valóság?

Az Eukarisztia célja az volna: hogy egyé tegye a hívőket, és szentséggé a közösséget. De már a kereszténység első évtizedeiben jelentkezett a nehézség (szent Pál minden levelében megjelenik!) – hogy a hívők, bár vették az Eukarisztiát, mégsem valósult meg közöttük az egység, és emiatt gyakran nem voltak Krisztus jelei; az Eukarisztia nem tudta kifejteni hatását. Ez az oka – mondja sz. Pál, - hogy a hívek nem gyógyulnak meg általa, hanem „sokan gyöngék és betegek, sokan pedig holtak”, és sokan „saját ítéletüket esszék és isszák”, mert nem olyan lélekkel veszik az Úr Testét, amely ahhoz méltó volna. (1Kor 11,27-34).

Az Eukarisztia – a hit ideáljában - az egyház-, a plébánia egységének forrása. De hány helyen vannak tudatában, illetve a lelkipásztorkodás hány helyen tudatosítja, hogy az Eukarisztia nem elsősorban a személyes áhítat szentsége, hanem a közösség-, az egység szakramentuma. Ha nincs meg az egységnek (egymás kölcsönös szeretetének és elfogadásának) radikális vágya és törekvése a hívek között, akkor lesznek „sokan gyöngék és betegek, sokan pedig holtak”, és gyöngé és holt lesz az egyházközség is. Az Eukarisztia így nem tudja betölteni küldetését, nem tudja egyé változtatni a közösséget, s az egyház-, a helyi egyházak nem lesznek az egység jelévé, az evangelizáció eszközévé (vö. EdE 35; NMI 43).

3) Mi a remény?

Bár szent Pálnak minden levelében harcolnia kell a széthúzás ellen, mégis felnövekedtek közösségei, amelyekben működni tudott az egyház szentségi ereje: és a kívülállók felismerték általuk és köztük Jézust.

Minden széthúzás mellett és ellenére, azóta is minden korban, és ma is világszerte találkozunk közösségekkel, plébániákkal, amelyek tudatára ébrednek – amire a közösségi-egyháztan, a közösségi-szentségtan hív -, hogy egyetlen szentség sem „magán” szentség, és (ha szabad így mondani) legkevésbé az Eukarisztia. Ahogy II. János Pál mondja: „az egyház azért birtokolja az Igét, a Szentségeket, az Eukarisztiát, hogy fönntartsa és erősítse a communiót. E nagy szentség neve éppen ezért communio lett” (EdE 34).

Itt rejlik az ok, hogy híveink, közösségeink nem tudnak Isten szentségévé, az evangelizáció eszközévé válni. Mert nem első céljuk, hogy „úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket”, írja a pápai dokumentum is. Majd sz. Ágostont idézi: „Az Úr Krisztus ... az ő asztalán a mi békénk és egységünk misztériumát konszekrálta. Aki veszi az egység misztériumát, de nem őrzi meg a béke kötelékét, nem misztériumot fogad a maga javára, hanem bizonyítékot támaszt önmaga ellen" . - Amilyen mértékben hiszi valaki az Eukarisztia jeleiben megjelenő titkokat (és törekszik válaszolni a titkok által megszólító Krisztusnak), olyan mértékben tudja az Eukarisztia kifejteni benne hatását. És amilyen mértékben hiszi egy közösség az Eukarisztia jeleiben megjele-nő titkokat – és törekszik életével válaszolni a titkokban megjelenő isteni hívásnak -, olyan mértékben tudja az Eukarisztikus Jézus kifejteni a közösségben hatását.

4. Az egység kulcsa – Jézus áldozata

Az Eukarisztia, áldozat. Aki az Eukarisztiával egyesülni akar, Jézus szeretetből vállalt halálával, és áldozatával is egyesülnie kell. „Tégy bennünket áldozattá” – imádkozzuk a szentmisében. Ez a titok alapja a misztikának, és alapja a keresztény életnek, valamint a lelkipásztorkodásnak is.

Szent Pál is folyamatosan küzdött az egyenletlenség ellen. De megjelölte az egység „kulcsát”. Ha közösségei élővé váltak, azért volt, mert követték Pál tanácsait, azaz felfedezték Krisztus keresztjének és áldozatának titkát, és vállalták a keresztet - elsősorban felebaráti kapcsolataikban.

Milyen kapcsolatban áll szent Pál levelei szerint Jézus áldozata-, megváltó keresztje – a közösség egységével? - Pál egymás elfogadásában, a szakadásokkal is szembeforduló szeretetben látja azt a lehetőséget, amelyben leginkább kell egyesülnünk Krisztus keresztjével. Azt tanítja, hogy a szeretet közössége akkor jön létre, ha a keresztig és a kiüresedésig követjük Krisztust.

AZ EGYSÉG SZENTSÉGE – AZ EGY KÖZÖSSÉG ÜNNEPE

Az Eukarisztia az egység kenyere, az egység szentsége. A neve communió=közösség. Az Eukarisztia ünneplése természete szerint közösségi ünnep.

A vasárnap „kötelező” megünneplése kezdetben elsősorban azt jelentette: hogy a közösség tagjai találkozzanak egymással – püspökök, papjuk körül. A parancs háttérben egyszerre ott volt a Krisztusban és a közösségében való megerősödés.

A közösségi látásmód csökkenésével, a „mise-hallgatás” sokfelé egyéni vallási kötelességgé vált. Annak érdekében, hogy mindenki részt vehessen, egyre nőtt a vasárnapi misék száma; a közösség pedig felaprózódott: volt, aki szombaton ment misére, hogy kirándulhasson, mások egyéb - időbeosztási körülményeikhez alkalmazott - miséket „igényeltek”. A szentmise kevésbé volt már a közösség ünnepének nevezhető.

II. János Pál a Dies Domini kezdetű apostoli levelében szól arról, hogy a vasárnapi szentmisenek közösség-teremtő ereje és küldetése van, s hogy a lelkipásztorok legyenek erre figyelemmel. Az Eukarisztia „küldetése”, ily módon is közreműködni abban, hogy a helyi közösség, illetve „az egyház az egység szentsége legyen”. A vasárnapi szentmisét pedig „az Egyház epifániájaként lehessen érzékelni, örömeivel, énekeivel, vonzó erejével és résztvevőinek számával.”

A szentmisén egységesen megjelenő közösségnek prófétai küldetése is van, hívják fel korunk teológusai a figyelmet. Hiszen a világ annyira szétdarabolódott, hogy az emberek általában csak bizonyos célokra jönnek össze, célcsoportokban. Az egyház jele és szentsége az egész emberi nem (minden korosztály, minden réteg, népfaj) egységének.

Amikor az egyház a zsinaton előírta, hogy a szentségeket (lehetőleg) közös szentmise keretében ünnepeljük, ugyanebbe az irányba mutatott utat.

Újdonság volt, hogy a szentmise keretében történjék a keresztség, a bérmálás. De még nagyobb Vannak kezdeményezések és javaslatok, hogy olyan körülmények között, ahol nem lehet eltörölni a sokféle tí-pusú, és a közösséget rétegekre bontó miséket (a példa kedvéért: a kora reggeli misének vagy a de. 11 órainak más a közönsége, mint a 9 órai gyermek-misének, vagy az esti ifjúsági misének), ahol ez kivitelezhető, pl. havonta (vagy legalább bizonyos nagy ünnepeken) tartsanak olyan misét, amelyen a közösség egésze nemcsak megjelenik, hanem valamiképpen a liturgia lehetséges formáival is próbálják kifejezni, hogy most a hívők minden rétege és korosztálya találkozik egymással. (Ide vonatkozó példáról szólunk a betegek kenetének közösségi kiszolgáltatásával kapcsolat-ban.)

Megszoktuk, és sok szempontból helyeselhető, hogy egy-egy életkornak, sajátos csoportnak legyen saját miséje, még fontosabb, hogy kifejeződjék az egyházközség életében, és annak csúc-eseményében, s főként a szentmisében, hogy egy közösség vagyunk, Krisztus egyetlen testét épít-jük.

A SZENTMISE ÉS A KÖZÖSSÉGEK SOKFÉLESÉGE

A plébániára korunk egyháza úgy tekint, mint a „közösségek közösségére”, sokféle közösség egységére (CL 26). Miközben a szentmisenek elsősorban a nagyobb közösség egységét kell kifejezni (tágabban a püspök által összefogott egyházmegye egységét), a nagyobb közösségen belül vannak kisebbek, léteznek korosztályi- és egyéb sajátosságok-igények. Egyes esetekben e különböző csoportokkal is ünnepeljük az Eukarisztiát. A csoportokban ünnepelt misék ideje elsősorban a hétköznapok, míg a vasárnapok inkább az egész közösségé legyenek. (Bár pl. a vasárnapi un. diákmisék, nagyobb plébániákon és ahol ez megvalósítható, ugyancsak áldásosak.)

A SZENTMISE LELKIPÁSZTORI ALAKÍTÁSÁNAK NÉHÁNY LEHETŐSÉGE

Liturgikus Konstitúció így ír a hívek részvételéről a szentmisében: "Az egyház körültekintő

gondossággal arra törekszik, hogy a hívek nemcsak mint kívülállók vagy néma szemlélők legyenek jelen a hitnek e szent misztériumán, hanem azt a szertartásokon és imádságokon keresztül jól megértve, a szent cselekményekben tudatosan áhítattal és tevékenyen vegyenek részt. Meg kell tanulniuk továbbá a szeplőtelen áldozati adományt nemcsak a pap keze által, hanem vele együttesen is följánlani, önmagukat is áldozatul hozni. Így kell Krisztus a közvetítő által egyre tökéletesebb egységre jutniuk Istennel és egymással...” (SC 48)

1. A „cselekvő bekapcsolódás” – és a mise titkai

A szentmisében többféleképp találkozunk Jézussal: I. az igében, II. a közösségben III. és az eukarisztikus színekben, a borban és kenyérben. Maguk az eukarisztikus jelek is három titkot jeleznek: 1) A Jézussal való egyesülést, 2) az egyesülést és egységet az együtt áldozókkal, 3) és az egyesülést Jézus áldozatával, halálával és feltámadásával.

A lekipászorok vagy világi munkatársak, akik a misére felkészítenek másokat, sosem felejtethik el e titkok központi szerepét. A misére jövőket - hogy részvételük gyümölcsöző lehessen - meg kell hívni e titkok megélésére:

- hogy Jézussal egyesülhetünk - az igében, a közösségben, az áldozásban;
- hogy a Szentírásban Isten szól hozzánk - s életünk válaszára vár;
- hogy akkor áldozunk méltóan, akkor vehetjük Jézus testét és véré, ha vállaljuk vele az áldozatokat, különösen azokat, amelyek az embertársakkal való kapcsolatból származnak
- hogy akkor veszünk részt méltóan a szentmisén, ha Jézussal együtt törekszünk építeni az egyház, a közösség egységét (Jn 17,22), s próbálunk eltávolítani mindent, ami ezt akadályozná.

A mise közösségivé tételének lehetőségei

a) A világiak közreműködési lehetőségei a szentmisében

- A szentmisét előkészítők

Sok plébánián a hitoktató, a kántor (vagy a liturgikus munkacsoport) vállalja a szentmise előkészítését. Ők osztják be, hogy a mise szebbé tételében kik vegyenek részt. Vannak plébániák, ahol egy felnőtt hittancsoport vagy a képviselőtestület készíti ezt elő. Számos feladat megoldható az ő segítségükkel: felolvashatnak, a perselyezést rájuk bízhatjuk, de az érkezők fogadását is stb.

Az ortodox liturgiában az előkészület a mise szerves része. Nem csupán a sekrestyés feladata, hanem az egész közösségé. Az előkészülettel megkezdődik a misében való cselekvő részvétel. A liturgia intézményesülése, hogy a közösség elutasított magától bizonyos feladatokat, s átutalta azt fizetett alkalmazottnak - adott esetben a sekrestyésnek, kántornak. Rájuk ugyan van szükség, de valójában az volna feladatuk - amint ez itt-ott meg is valósul - „hogy összefogják a közösség bekapcsolódását a liturgiába.

- Fogadócsoporthoz

Aki külföldön járt, találkozhatott olyan szokással, ami hazánkban is terjed (és a misekönyv bevezetője is hívők bekapcsolódásának formái között tartja számon: IG 105): hogy a mise előtt, a templomajtóban néhány fiatal, felnőtt vagy a képviselőtestület egy-egy tagja köszönti az érkezőket.

Ahol ez eddig nem volt szokásban, és először jelennek meg ilyen fogadók, talán meglepetést keltenek. Később azonban egyre több visszajelzés szokott érkezni, hogy a misére érkezők a mise közösségi-testvéri légkörét érezték meg általuk.

- Ministránsok

A ministránsok feladata az oltár, a liturgia szolgálata. Általánosan megszokott feladataik mellett (legalább ünnepélyesebb alkalmakkor) vihetnek gyertyákat a kivonuláskor, vagy az evangélium olvasásához.

Sok helyen nemcsak kisgyermekek ministrálnak, hanem fiatalok, s legalább egy-egy ünnep alkalmával felnőttek is. Jelzi ez, hogy a mise, a ministrálás nem csak gyermekek dolga.

Lányok ministrálását a római előírások sokáig tiltották, mert a fiúk félnőbbek (sokkal kevesebb fiú és férfi van a templomokban, mint lány vagy nő), így a lányok könnyen kiszorítják a

fiúkat, s a ministrálás a hivatásgondozásnak is fontos helye. Később mégis lehetővé vált a lányok ministrálása is. A lányok lehetőség szerint kapjanak más feladatokat, pl. felolvasást, előéneklést stb.

A lányok ministrálása, ha nem is mindenütt, sokfelé valóban a fiúk visszaszorításával járt. Legújabbban a Redemptionis Sacramentum instrukció ezt írja: „Dicséretes dolog megtartani a jeles szokást, hogy fiúk vagy fiatal férfiak, akiket ministránsoknak neveznek, akolitusként teljesítsenek szolgálatot az oltárnál... Nem szabad megfélemlíteni arról, hogy a századok folyamán a szent szolgálattelvők óriási tömege került ki az ilyen fiúk sorából. A megyéspüspökök megítélése szerint az ilyen szolgálatra lányok és nők is bocsáthatók.” (RS 46)

- Énekesek

Az előénekesek többfelé nem a kóruson helyezkednek el - ahol nehezebb bekapcsolódni a liturgiába, és gyakori a rendetlenkedés is -, hanem az oltár közelében. Így jobban kapcsolatot tudnak tartani a misén résztvevőkkel is. - A misekönyv Általános Rendelkezése is figyelmeztet: az énekesek úgy helyezkedjenek el, hogy kifejeződjék a közösséghez tartozásuk (IG 294).

- Olvasók

A hívek aktív részvételének egyik formája, hogy ők olvassanak. Ha több olvasót sikerül felkészíteni az illendő olvasásra, többen válhatnak részesévé e szent feladatnak. A lelkipásztor kérjen meg világi munkatársakat erre.

Családok miséjén szép gyakorlat: ha egy család több tagja olvas.

Egyes helyeken kitesznek az előkészítő asztalra, vagy a bejárat közelébe egy füzetet, amely-be ki-ki beírhatja személyes kérését. Ezt az egyetemes könyörgések végén felolvassák. A hívek így módon jobban átérzik, hogy "egymás terhét hordozzák", hogy összetartoznak.

- Felajánlási körmenet

A misére vonatkozó előírások ajánlják, hogy az előkészítő asztalról a hívek egy csoportja vagy a ministránsok hozzák az oltárra a kenyeret és a bort (IG 73). Sok plébánián a hívek maguk teszik a kikészített paténára az ostyát, amelyet a pap átváltoztat. Ha a körülmények néhol nem javasolnák, hogy minden nap megvalósuljon a felajánlási körmenet, ünnepi alkalmakkor lehetőleg ne hagyjuk el azt.

- Perselyezés

Zavaró, ha a perselyezés az átváltozásig elhúzódik. Lerövidíti, családiassá teszi az adományok összegyűjtését, ha 4-en, 6-an segítenek, pl. az előkészítő csoport tagjai közül. (Gyermekmisében lehetnek ezek érettebb gyermekek is). A pap átveheti a felajánlott adományt, de ne az oltárra, hanem más alkalmas helyre tegye (IG 73).

- Világi áldozatok

Segítségükkel nem nyúlik oly hosszúra az áldozás: közreműködésük jelzi a hívek aktív jelenlétét. Ha a hívek megszokják a világi áldozatókat a misében, ez felkészíti őket, hogy a világiak egyéb lelkipásztori szolgálatait is elfogadják, és természetesnek tartásuk. A papság még mindig tartó csökkenése következtében erre hazánkban sok helyen szükség van. (Vö. RS 154-160)

- A szentmise után

Nyugaton bevett szokás, hazánkban is terjed, hogy bizonyos ünnepi misék után (pl. húsvét vigíliáján, ünnepi szentségkiszolgáltatások után stb.) agapét tartanak - a hívek által hozott ételekből, ennivalókból. Az egyház ősi gyakorlatát követő szokás jól szolgálja a plébánia tagjainak találkozását.

A nyugati egyházban az új templomok többnyire úgy épülnek, hogy a templomból a hívek nem az utcára, hanem egy hallba vagy előtérbe lépnek ki. Ez is arra hívja őket, hogy ne siessenek rögtön el, hanem köszöntsék egymást, találkozzanak egymással. (Hiszen a mise a közösség ünnepe!)

A SZENTSÉGIMÁDÁS

„Az Eukarisztia szentmisén kívüli tiszteletének fölbecsülhetetlen értéke van az Egyház életében – írja II. János Pál, Ecclesia de Eucaristia c. apostoli levelében. - Ez a tisztelet szorosan kapcsolódik az eukarisztikus áldozat ünnepléséhez. Az áldozat bemutatásából ered, és a szentségi, illetve lelki egyesülésre irányul. A lelkipásztorok feladata, hogy személyes példájukkal is előmozdítsák a szentségimádást, különösen a szentségkitételt és a szent színek alatt jelenlévő Krisztus imádását” (EdE 25).

Sok falu és nagyváros, pl. Budapest legtöbb templomát be kell zárni nap közben, a templomokban történt garázdálkodások miatt. A körülmények megokolják, amit az előírás is megfogalmaz: A szentségkitétel alkalmával „a legrövidebb időre se hagyjuk őrizet nélkül a szentséget. A megszabott időpontokban legalább néhány krisztushívő – akár egymást váltva – legyen mindig jelen” (RS 138). Ugyanez a dokumentum azonban azt is előírja: „Hacsak súlyos indok nem gátolja, az olyan templom, amelyben a legszentebb Eukarisztiát őrzik, naponta legalább néhány órán át álljon nyitva a hívők számára...” (RS 135).

A szentségimádás lelkületéről

- Korunk kereszténységének szembe kell szállnia a világ „rohanásával”, teljesítményközpontúságával. Az elcsendesülésre minden embernek szüksége volna, s megbetegszik az – személyében és kapcsolataiban – aki azt nem gyakorolja. A kereszténynek ebben is az emberségnek – az Istenben gyökerező emberségnek – jelévé kell lennie.

„Ha a kereszténységnek a mi korunkban elsősorban „az imádság művészetében” kell különböznie másoktól – kérdezi II. János Pál -, ugye érezzük sürgető szükségét, hogy hosszabban elidőzzünk lelki társalgásban, csöndes imádságban, szeretetünket kifejezve a Legszenetebb Szent-ségben jelenlévő Krisztusnál?” (EdE 25)

Hogyan motiváljunk a szentségimádásra?

Először is saját példánkkal. Ha a lelkipásztor, a hitoktató maga legyőzi a rohanás sürgetését, és képes az „egyetlen szükségesre” fordítani az időt, akkor meg fog tudni hívni másokat is a lényegre.

Közbenjáró ima: Sokakat fellelkesít: hogy amikor szentségimádást végzek, nemcsak magam vagyok Jézussal: Az egész világ, az egész plébániánk nevében lehetek ott. Ahol a folyamatos szentségimádásokat bevezették, sokakat indított ez a szempont: imádkozni a többiekért, az egyházért.

Heti egy biztos (fél)óra imádságra: Akik részt vállaltak a folyamatos szentségimádásban, lelki ajándékként számolnak be arról, hogy ezáltal a sok ajándék közül, amit kaptak, egyik az volt: hogy ha eddig sokszor el is maradt komolyabb imájuk, most ezzel magukat „kényszerítették” arra, hogy hetente legalább 1 órára megálljanak Jézussal. És ez nagy kegyelem forrásává lett számukra.

VII. A BŰNBŒCSÁNAT SZENTSÉGE

A II. Vatikáni Zsinat dokumentuma így írt a bűnbocsánat szentségéről: „Át kell dolgozni a bűnbocsánat szentségének szertartását és formáját, hogy azok a szentség természetét és hatását világosabban fejezzék ki” (SC 72).

A dokumentumban a pápa így fogalmaz: Korunkban "a bűnbánat szentsége válságban van". "A bűnbánat szentségét a következő tényezők veszélyeztetik: a valláserkölcsei tudat elhomályosulása, a bűntudat gyengülése, a bánat téves felfogása, a keresztény életvitelre való törekvés hiánya; másrészt az olykor elterjedt nézet, hogy a bűnbocsánatot közvetlenül Istentől is megkaphatjuk, a bűnbánat szentségének felvétele nélkül..." (28.p.)

A mai liberális áramlatok az ember mértéktelen szabadságát hirdetik, s ezzel kapcsolatban hajlanak arra, hogy tagadják a bűnt. Ha valaki nem ismeri Istent, aki felemelhet a bűnből, nehezebben ismeri el a személyes bűnt, és esetenként tagadni kénytelen a bánat fontosságát.

A bűn és a gyónás körüli problémák részben szociológiai-lélektani és történelmi gyökerekből fakadnak, részben a teológiai látásból és a lelkipásztorokodás gyakorlatából is.

A szentség történetéről

Az első századok egyházában nyilvánvaló volt, hogy a bűn Krisztus egész testét, az egyházat is sértő valóság. Ezzel a szemlélettel volt kapcsolatos a közösségi bűnbánattartás és közösség előtti feloldozás (főbenjáró vétkek esetén). Mindez nyilvánvalóvá tette a kor keresztényei számára, hogy a bűn után megújulásra, megtérésre van szükség.

A bűnből való feloldozás hangsúlyai időközben eltolódtak. Túl szigorúvá váltak a vezeklés eszközei és a gyónás feltételei: az élet során kevésszer kaphatott valaki feloldozást. Ilyen háttér után is kezdett elterjedni az egyéni gyónás a VII. századtól. "Ez megmentette ugyan a szentséget az általános elévüléstől, de veszendőbe ment a nép Istennel szembeni felelősségének közösségi jellege. Az új gyakorlat kedvezett az erkölcsi ítélet finomodásának, elmélyítette a bánat iránti érzéket, de oda vezetett, hogy a bűnt egyéni és szubjektív valóságnak tekintették. Ezzel az individualista szemlélettel is összefügg, hogy 'a kereszténység utáni' modern ember sokszor értetlenül áll a bűn kérdésével szemben."

A szigorú penitenciák visszaállítása miatt (amelyeket a személyes gyónás elterjedésének korában fogalmaztak meg újra) a gyónás változatlanul ritka esemény maradt. Csak a IV. lateráni zsinat tette kötelezővé az évi egyszeri szentgyónást (ami a korábbi ritka gyónással szemben nagy előrelépés volt), majd a Trienti Zsinat jelentette ki, hogy a halálos bűn esetén a hívőnek kell gyónnia. E rendelkezések a gyónást megközelíthetőbbé tették. De kevésbé vált hangsúlyossá a bűnbánat, és megtérés – amelyre a korábbi komoly vezeklések rávezették a gyónó-bűnbánót.

Az elmúlt korok bűnbánati gyakorlatának egyoldalúsága volt, hogy a gyónás a hívek széles körei előtt úgy jelent meg, mintha annak középpontja a bűn volna és nem a bűnbocsánat és a megtérés. - Ma is találkozunk gyónókkal, akik a bűnök megvallásával befejezettek érzik a gyónást, mások a bűnök-hibák széleskörű elemzésének és megvallásának útjára léptek – a megtérés megtervezése nélkül.

A Trienti Zsinat, és az azt követő teológia és gyakorlat egyoldalúan hangsúlyozta a pap bírói szerepét (ennek hatása máig tart). Ennek következményeként a gyónás az "ítélőszék" benyomását keltette sokakban. - Ma is sok gyónó többet gondolkodik a bűnről, annak részleteiről, és a bűn-megvallás nehézségéről, illetve jobban tudatosítja a pap-bíró jelenlétét – mint a Megváltó Jézus felemelő szeretetét. – A feloldozás „ex opere operato” valóságának egyoldalú hangsúlyozása (amellyel a szentség hatékonyságát akarták megvilágítani) háttérbe szorította a személyes megtérés aspektusát.

Ilyen történeti háttér után sürgette a II. Vatikáni Zsinat a bűnbocsánat szentségének megújítását.

3) A kiengesztelődés és a bűnbánat az Egyház szakramentális küldetéséhez tartozik

a) Az egyház a kiengesztelődés szentsége "puszta léténél fogva, mint (megváltott,) kiengesztelt közösség, amely Krisztus (megváltó-kiengesztelő) művét folytatja és tanúsítja a világban";

b) a kiengesztelődés szakramentuma továbbá azáltal, hogy őrzője és magyarázója a Szentírásnak, a kiengesztelődés jó-hírének, és küldetése, hogy mindenkit az Istennel és embertársaival való kiengesztelődésre hívjon;

c) a kiengesztelődés a lényegéhez tartozik mind a hét szentségnek is; hiszen ezek " mindegyike az Istenhez való megtérés, és az emberek közötti kiengesztelődés eszköze" (RP 11).

d) Az egyházi irányelvek figyelmeztetnek, hogy korunkban nagyobb hangsúlyt kell kapnia annak, hogy a személyes bűnnel megsértjük az egyház testét, missziós küldetését (nem vagyunk só, világosság), megtörjük az egyház egységét. – Az Istennel való kiengesztelődés sem csupán individuális kiengesztelődési (megtisztulási) aktus, hanem az egyház egy „testrészének” gyógyulása: visszahelyez Krisztusba = az EGYHÁZBA, hogy – az egyház élő tagjaként - a megváltás és a kiengesztelődés szentsége legyünk a világban.

A MEGTÉRÉS ÉS A GYÓNÁS LELKÜLETÉNEK MEGÚJÍTÁSA

Mit tehet az egyház, a lekipásztor, amikor azt tapasztalja, hogy a gyónás képe, a bűn fogalma stb. sokfelé összezavarodott; a gyónás értéke hiányos?

1) A gyónás lelkületének megújulása

A gyónás mai kritikus helyzetének alapvető oka, a hibás szentség-szemlélet. Melyek a leg-alapvetőbb téves elképzelések, és mi a helyes szemlélet?

1. A gyónás célja nem csupán az, hogy megszabadítson a bűntől, hogy megmentsen a pokoltól, hanem hogy a Jézussal egyre teljesebben egyesült életre, az életszentség útjára vezessen (vö. Gal 2,20; Rom 12,1 stb. RP 4; LG 5.fej.; KEK 1425-29).

2. A gyónás rendeltetése nem az, hogy tökéletessé tegyen, hanem hogy a Megváltó Jézus erejében megújuljak, s hordozzam tovább gyengeségemet is.

3. A gyónás is az egyház szentsége: arra szolgál, hogy az egyén megszentelése által felépítse Krisztus titokzatos testét, hogy az Jézus jelenlétének jele és valósága, az emberiség Istennel való kiengesztelődésének szentsége legyen. (vö. RP 11; SC 109; CD 5).

A gyónás küldetése, hogy általa újra és mélyebben egyesüljünk Jézussal, és az Ő megújító kegyelme által be tudjuk tölteni küldetésünket Krisztus titokzatos testében, az egyházban, a világ megváltására (vö. Ef 1,3-13 stb. KEK 144) .

A gyónás – a megváltás, az öröm szentsége

Hittankönyveink szemlélete helyes gyónás-képet ad. Miért maradnak el mégis többen a gyónástól az első gyónás(ok) után, vagy a gyermekkorból kilépve? – Érdekes, hogy vannak, akik őszinte Jézus utáni vágygal áldoznak, még sincsenek tudatában, hogy a gyónás hasonlóan szentség, mint az áldozás – amelyben Jézus Ereje, Tüze érintheti meg őket, adhat erőt az újrakezdésre.

A gyónás sokak elképzelésében úgy jelenik meg, mint amelynek lényege egy kényszerű bűn-bevallás; amelynek középpontja a bűn.

- A gyónásról szóló dokumentumok viszont meghívják, hogy e szentség megújulása érdekében többet beszéljünk a gyónásról, úgy, mint az élet megújításának, a megváltásnak szentségéről! A gyóntatókat is arra hívják a dokumentumok, hogy ezt az örömet adják tovább (vö. KEK 1423-24; RP 31; DM 77-79).

- Ennek az örömnak egyik dimenzióját fogalmazza meg az Atyához visszatérő tékozló fiú története: A gyónás is visszatérés az Atyához – Jézus megváltó műve, halála által.

- Egy másik központi és örömteli titok, a húsvéti titok. Az idézett egyházi iratok hívnak, hogy amint a többi szentséget, a bűnbocsánat szentségét is a mysterium pasquale fényében mutassuk be. Krisztus magára vette a bűnt és a halált, s legyőzte azokat. Ennek a titoknak megvalósulása a bűnbocsánat szentsége is.

A legjobb felkészülés a gyónásra- a mindennapi ima és bánat

Az a hívő, aki helyesen végzi napi imáját, tudatosítja, hogy őt Isten minden nap Jézusi életre hívja; ez a keresztény – ideális esetben - minden este hálát ad, hogy Jézussal élhetett, illetve meg-bánja, hogy sokszor megsértette az Ő isteni szeretetét. Akit a napi helyes imára, és természetfeletti (tökéletes) bánatra vezetnek, az megérti a gyónás erejét, titkát is.

Az ima hibái okozhatják az elidegenedést a természetfeletti bánattól és a gyónástól. A gyóntató ismételten tapasztalja: Valaki panaszkodik, hogy nem szeret gyónni. Megkérdezem: szokott naponta imádkozni? Igen. És Jézus színe előtt szokta lelkiismeretét megvizsgálni? Bocsánatot kér Istentől? – A válasz: nem, csak átgondolom, mit hibáztam. - A keresztények is sokszor összekeverik a természetest a természetfelettiel. És a lelkivezető néha észre sem veszi, hiszen már az is szép, ha valaki „megvizsgálja lelkiismeretét”. – Van tehát Isten nélküli „lelkiismeretvizsgálat”, sőt Isten nélküli ima (csak a száj imája), amelyekből hiányzik a Fenséges Isten vagy a Megváltó Krisztus előtti hódolat, következőleg nem fakad belőle természetfeletti bánat.

f) Isten Igéje - Az új OP felhívja a gyóntatókat, hogy minden gyónás alkalmával táplálják Isten Igéjével a gyónót, és ily módon vezessék őt az evangéliumi útra (OP 17). Ezt a felhívást a későbbi dokumentumok megismétlik (RP 32).

A gyóntatás és lelkivezetés ideálját fogalmazza meg ez a kevésbé részletezett javaslat: amely arra hív meg, hogy a megtérőt merjük elvezetni Isten Igéjéhez: az Ige legyen útmutatója életének. . Az időhiányban szenvedő pap-ág sokszor lehetetlennek érzi ezt a meghívást. A lelkivezetés gyakorlata sokfelé mégis megvalósítja az OP javaslatát: Isten igéjének segítségével ad tanácsot, irányt; illetve az adott Ige (mint jó-elhatározás) életre váltására vezeti a gyóntót.

A bánatra és a kiengesztelődésre nevelés eszközei

A liturgia és a liturgikus év kihasználása

A liturgikus évben adottak a bűnbánati idők, napok. Mi sem alkalmasabb a bűnbánatra nevelésben, mint ezek idők komolyabb figyelembevételre, esetenként újraélesztése.

A nagyböjt és az advent különösen megfelelő idő, hogy a bűnbánat és a kiengesztelődésnek (az egyház által javasolt, imént összefoglalt) szempontjait közelebb vigyük a hívekhez.

A hamvazást általában individuális bűnbánat jelzésére használja a pasztoráció. Az egyház tanítása értelmében tehetnék ezt a lelkipásztorok (a hitoktatókkal és munkatársakkal) célzottabban a közös bűnbánati idő nyitányává. – Az egyházi dokumentumok ajánlják ebben az időben a bűnbánati liturgia tartását is, amely alkalmas arra, hogy helyes lelkiismeretvizsgálatra és a bűnbánat szemléletére tanítsunk.

Lelkigyakorlatok - táborok

Sokfelé gyakorlattá vált, hogy plébániai, egyházmegyei, illetve országos lelkigyakorlatok, táborok alkalmával körülményeiben szemléltető eszközeiben gazdag bűnbánati liturgiákat tartanak. Ezek követendő példák.

Böjt, zárándoklat, engesztelés

Az Istennel való kapcsolat megújításának, a bűnből való kilépésnek az egyház minden korszakában jelenlevő formái voltak az irgalmasság testi és lelki cselekedetei, az ima, a böjt, a zárándoklat. Korunkban sokfelé háttérbe szorultak a kiengesztelődésnek ezen útjai – mondja a pápai levél –, és felhív ezeknek az eszközöknek erőteljesebb használatára (RP 28).

A böjt – kisebb nagyobb önmegtagadások vagy erénygyakorlatok formájában – általános „szokás” adventi, nagyböjti időben, iskolás vagy akár óvodások számára is. Célja, hogy Istenhez emelje a lelket, hogy Isten szeretetére és a felebarát szeretetére figyelmeztessen. .

A zárándoklatoknak egyfajta felvirágzásáról és újra felfedezéséről is beszélnek néhány évtizede. Nnagyon ajánlható, hogy közös bűnbánati liturgiák alkalmi is legyenek ezek, amelyek személyes gyónással válnak teljessé.

Az egyház tanúságtétele a kiengesztelődésről

A zsinat utáni első pápai nyilatkozat - a gyónás megújításával kapcsolatban, - a Paenitemini (1966) egyik fő témája, hogy az egyháznak és minden tagjának állandóan tudatosítania kell, hogy megtérésre szorul; és ennek a magatartásnak meg kell nyilvánulnia nemcsak az egyének életében, illetve egyházi közösség belső életében, hanem a világ előtt is.

a) Kiengesztelődés az egyházon belül

Az Istennel való kiengesztelődésnek jele (és feltétele) az egymás közti kiengesztelődés (vö. 1Jn 4,20). A kiengesztelődésről egy olyan egyház, egyházi közösség tud tanúságot tenni, (és egy olyan közösség tudja tagjait a bánatra és megújulásra tanítani) amelyről látható, hogy abban az Istennel és egymással kiengesztelődő emberek élnek.

b) Kiengesztelődés és ökumené. A kiengesztelődés tanúsításának nagy tere a keresztény egyházak közötti kiengesztelődés: az ökumené; illetve a papság és a hívő közösségek ökumenikus lelkülete.

„Amilyen mértékben képes az Egyház saját belső egyetértésének megvalósítására, továbbá a többi egyház és keresztény közösség, valamint más vallások számára alázatos szolgálóként a kiengesztelődésről tanúságot tenni, úgy lesz kifejezője és jele a kiengesztelt világnak” (RP 25) és a kiengesztelődés jézusi szépségének és hivatásának.

c) A kiengesztelődésről való tanúságtétel - az egyház és a világ kapcsolatában (RP 23; vö. Ecclesiam Suam)

Az egyház a kiengesztelődés szentsége a világ számára. Ennek a küldetésének akkor tesz eleget, ha nemcsak hirdeti a kiengesztelődést, hanem a világgal való kapcsolatait is átjárják a kiengesztelődés és a testvéri párbeszéd cselekedetei.

- II. János Pál maga a bűnmegvallás és a kiengesztelődés élő példája volt. Ahol csak a kereszténység történelmi bűneivel találkozott, összesen mintegy 100 alkalommal, nyilvánosan bocsánatot kért. Ezzel a tettevel számos területen el tudta indítani a párbeszédet; és az egész világ előtt a megtérés és a kiengesztelődés tanúja lett.

A BŰNBOCSÁNAT SZENTSÉGÉNEK KÖZVETLEN SZOLGÁLATA

A lelkiismeret megvizsgálása

A jó gyónásra és lelkiismeretvizsgálatra való új és új meghívás állandó lelkipásztori feladat. Amint a lelkivezetőnek, hitoktatónak folytonosan újra kell beszélni az imádságról: mert a keresztények életének mindig veszélyeztetett alapja és forrása ez, hasonló a helyzet a lelkiismeretvizsgálattal. Ritka erény, hogy valaki megerősödött a jó gyónásra való felkészülésben, illetve a jó elhatározással és a lelki terv készítésével kapcsolatban.

A gyónásra (vagy a bűnbánati liturgia keretében a lelki megújulásra) való felkészítés - fontos része a lelkiismeretvizsgálatra és jó elhatározásra való felkészítés.

A bűnbánat

A bánat összetevő elemeit hagyományosan felsorolt elemei: a) bánkódás Isten megbántásáért; b) a bűnnek, mint erkölcsi rossznak a megvetése; c) komoly elhatározása annak, hogy többé nem vétkezünk. d) Ma hangsúlyosabban hozzátesszük, hogy a keresztény nemcsak saját lelki üdvösségéért, hanem embertársaiért, és egész egyházért is felelős. Jézus azért alapította egyházát, hogy jele és eszköze, azaz szentsége legyen Isten emberszeretetének. A bűn nemcsak saját lelkem sebe, és nemcsak környezetemet és érintett embertársaimat sebzi meg, hanem Krisztus egész testét.

A középkor óta kétféle bánatról beszélünk: tökéletes bánatról olyan esetben, ha valaki elsősorban Isten iránti szeretetből bánta meg bűneit. Kevésbé tökéletes bánatnak nevezték a bánatot, ha nagymértékben az igazságos büntetéstől való félelem motiválta azt.

A gyakorlatban a lelkipásztornak a szeretetből fakadó bánatra – a tökéletes bánatra, az igazi metanoiára – kell nevelnie, vezetnie mind a hitoktatásban, mind pedig a gyóntatásban.

A tökéletes bánat (contritio) akkor tökéletes, ha Isten iránti tiszta szeretetből fakad. Isten szeretetét leginkább Jézus Krisztus szeretetében ismerhetjük meg. A bánat alkalmával tehát legjobb a szenvedő Jézust magunk elé állítani gondolatban, vagy úgy, hogy egy kép vagy feszület elé térde-lünk, és az értünk szenvedő Jézustól kérünk bocsánatot vétkeinkért (vö. KEK 1432).

Erős fogadás

A gyónással kapcsolatban szoktunk beszélni az „erős fogadásról”. A gyónási imában meg is fogalmazzuk: „erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem – és a bűnre vezető alkalmakat elkerülöm.” Mikor szabad ezeket a súlyos szavakat kimondani? Sokakat az bizonytalanít el, illetve tart távol e szentségtől, ha nem kaptak segítséget arra vonatkozóan, mit lehet tenniük, hogy ígéretük igaz legyen.

A bánat a múltra vonatkozik, az erősfogadás a jövőbe, az Istennek tetszőbb élet felé tekint. A gyónó aAz új életet, mint feladatot látja maga előtt, amelyhez a Megváltó erejében bízva már most hozzá kell fognia.

Az erős fogadás legyen: 1. Erős, azaz határozottan kell ígérni, hogy többé nem vétkezünk. 2. Hatásos, vagyis azt is meg kell ígérnünk, hogy elkerüljük mindazt, ami bűnre vezetne, és felhasználjuk a kegyelmet adó eszközöket (imádság, gyakoribb szentgyónás és áldozás). Ha valakinek erkölcsi vagy anyagi kárt okoztunk, meg kell ígérnünk, hogy a kárt amennyire tőlünk telik, jóvá tesszük. 3. Általánosnak is kell lennie, azaz minden bűn elkerülését meg kell ígérnünk.

Az erős fogadás feltételezi, hogy megvizsgáljuk, hogyan kerülhetjük el a hibákat, illetve megtervezzük azt, amit ígérünk: „hogya többé nem vétkezem (vagy legalább: a jóra törekszem) és a bűnre vezető alkalmakat elkerülöm”.

A lelki terv készítésének van néhány fontos tulajdonsága, amelyre túl kevésbé tanítunk. Ez is oka, hogy sok „jó-elhatározás” nem sikerül és sok jóindulatú embernek „elmegy a kedve” a gyónástól. Melyek a lelki tervnek és a lelki elhatározásoknak hiányolt tulajdonságai?

A jó-elhatározásról

Világszerte gyakori, hogy a liturgikus év bűnbánati időszakában, adventben vagy nagybőjtben nagyobb tudatossággal teszünk jó elhatározásokat, és erre vezetjük a ránk bízottakat. Ezek a jó elhatározások, illetve önmehtagadások, jó cselekedetek – valláslelektani felmérések szerint nagy élményt jelentenek a gyermekek számára.

Az időszaki jó-elhatározások, és a gyónásban vagy azon kívül, a lelkigyakorlatok vagy lelki „megállások”, bűnbánati liturgiák alkalmával tett elhatározásoknak van néhány közös tulajdonsága, amelyeknek ismerete fontos a hatékonyság szempontjából. - Milyen jellemzői legyenek az „elhatározásoknak”?

Bűnbánati időkben különösen ajánlható valamilyen lemondás is (cukorról, tv-ről, cigarettáról, gyerekeknek számítógépes játékról stb.) De általában a legfontosabb, hogy a felebaráti szeretet területén tüzzünk ki elhatározást. Mert a szeretet a keresztyén ember legnagyobb hivatása és Istenhez vezetője (Mt 25,40).

a) Ne legyen általános – konkretizáljuk!

b) Ne legyen negatív – alakítsuk pozitívvá:

c) Isten Igéje és a jó-elhatározás

d) Jézus erejéből - Jézus iránti szeretetből

A „tett” csak akkor természetfeletti, ha szeretetből történik. Amint elkezdjük a szeretet „tetteinek” gyakorlását, figyelmeztessünk arra, hogy: ezt Jézus erejéből tesszük (néha érezzük is, hogy nélküle gyengék volnánk; és különösen érezzük ezt, ha célunk nem egyszerűen az örömszer-és – hanem Jézus örömeinek átadása!).

És Jézus iránti szeretetből is tesszük. Elvégezhetünk egy cselekedetet becsületes emberi jószágból. Ez jó. De a hívő tudja, hogy tetteivel „akár eszik, akár iszik, vagy bármi mást tesz” Isten dicsőítését, szeretetét is kifejezheti: „Neki” teheti ezt. Amint egy gyermek ajándékot készít édesanyjának – egy szerelmes szerelmének: szerezzünk mi úgy örömet Jézusnak tetteinkkel. – Kis szent Teréz gyakran mondta ki Jézusnak egy tette közben: „Neked!” – Ez jó „gyakorlat”!

A bűnbevallás – illetve „gyónás”

A bűnbocsánat szentségéhez tartozik a bűnök bevallása. Ebben feltárjuk lelkünket a Krisztus és az egyház nevében jelen levő pap előtt.

A bűnbevallás jelentőségéről a teológia általánosságban ezt mondja: A bűnök megvallására azért van szükségünk, mert ezzel ismerjük el bűnösségünket Isten és az egyház előtt, és ezáltal nyerjük el a szentségi bűnbocsánatot.

1. A bűn elfordulás Istentől, tehát Tőle kell kérnünk a bocsánatot, vissza kell térnünk Hozzá. Önmagát senki sem oldozhatja fel, csak Isten vagy az, aki Tőle erre hatalmat kapott. - 2. A bűnös nemcsak Istent bántotta meg, hanem bűnével egyházának is ártott, ezért vele is ki kell engesztelődnie. A feloldozó pap az egyházat képviseli. 3. Bűneink-vel megbántottuk embertársainkat is. Velük is ki kell engesztelődnünk, békejobbot kell nyújtánunk a gyónás előtt, ha csak lehetséges.

A gyónás megújításához hozzátartozik továbbá – az egyházi dokumentumok iránymutatása-iban – a bűnbánat szentsége körülményeinek, valamint magának a gyóntató magatartásának megújulása is.

a) A bűnbánat szentségének körülményei

A gyónással szemben megjelenő tartózkodás mögött gyakran a gyónás túlzottan emberies szemlélete áll. - A II. Vatikáni Zsinat utáni rendelkezések lehetővé tették a gyóntató helyiségek kialakítását, amelyek a személyes beszélgetésre is alkalmat nyújthatnak.

VIII. A betegek kenetének szentsége

A betegek kenetével kapcsolatos pasztorálteológiai kérdéseket és feladatokat akkor érthetjük meg, ha röviden megismerkedünk e szentség történetével. – A szentkenetéről való tanítás és a szentség kiszolgáltatásának gyakorlata változatos volt az egyház történelmének folyamán.

Az első hét században a betegek megkenésére használandó olajat maguk a hívek vitték a szentmisére, ahol a püspök megáldotta azt. (Kiszolgáltatója általában a pap vagy a püspök volt, de a hívek is megkenték betegeiket a püspök által megáldott olajjal, mintegy „szentelményként”). Mindenféle betegségben szenvedőt és mindenféle korú beteget megkentek, olykor naponta. – (Amint ma természetesnek tartjuk, hogy valaki mindennap áldozik, az ősegyházban egyes vidékeken természetesnek tartották, hogy a betegek rendszeresen megerősödjenek a betegek kenete által. A kenetet csak a 8. század után tartották a halálra felkészítő, halálveszélyben feladandó szentségnek.)

Döntő hatással volt a szentséggel kapcsolatos szemlélet további alakulására, hogy a szentkenet szoros kapcsolatba került a bűnbánat szentségével. Szentgyónáshoz már az egyház első századaiban is sokan csak halálos ágyukon járultak, mert a szentséget gyakran halálíg tartó vezeklésnek kellett követnie. Így vált a betegek kenete lassan «utolsó kenetté», a «haldoklók szentségévé»: a hívek csak akkor kérték felvételét (hasonlóan a bűnbánat szentségéhez), amikor a beteg már haldokolt. Ezzel párhuzamban alakult ki az a felfogás, hogy ez a szentség is megismételhetetlen. A XII. és XIII. században, amikor a skolasztika kidolgozta a szentségtan máig is felhasznált alapelveit, – a betegek kenetével kapcsolatban csupán a korban uralkodó gyakorlatot elemezték és igazolták a kor teológusai, maga Szent Tamás is.

Csak az utóbbi évtizedek liturgiátörténeti tanulmányai készítették a zsinatot és a teológusokat arra, hogy visszatérjenek az ókeresztény szemlélethez; a BK-ét ne csupán haldoklók szentségének tekintsék, hanem egy szentségnek, amely a bármiféle betegségben szenvedő felvevőnek Isten kegyelmét, testet-lelket gyógyító erejét közli

A szentkenet – és a lelkipásztori teendők

«A súlyos beteg embernek Isten kegyelmére van szüksége, hogy szorongatásoktól fojtogatva el ne csüggedjen, és kísértésektől gyötörve hitében meg ne rendüljön. Krisztus Urunk ezért beteg híveit a szent kenet szentségével erősíti meg.» «A szentség a Szentlélek kegyelmét adja a betegnek: felszítja Istenbe vetett bizalmát, megerősíti a kísértésekkel és a halálfélelemmel szemben úgy, hogy bajait nemcsak elviselni képes, hanem azokat le is küzdheti és így egészségét is visszaszerzi, ha az lelkének üdvösségére válik (6).

A legközvetlenebb lelkipásztori feladat a kenet kiszolgáltatásakor: meghívni a beteget a hitre; abban, amit a kenet jelez. Minden szentség a hit szentsége: s a felvevő számára akkor gyümölcsöző, ha annak erejébe vetett hittel kérjük Krisztus kegyelemét.

A szent kenet jelzi Isten megerősítő kegyelmét. Merjen erről beszélni a lelkipásztor vagy a világi munkatársak:

a) A lelki erőről, amit Krisztus megváltó erejéből a szentség által, és az egyház imája által kap.

b) És beszéljen a testi megerősödésről is. – Sok keresztényben a betegek kenetének egyoldalú szemlélete él, amely szerint ez csupán vagy elsősorban a betegség elviselésére és a jó halálra ad erőt. Valójában a kenet gyógyító szentség: «anyaga», az olajjal való megkenés is a gyógyítást jelzi. Hangsúlyozni kell neki: a szentség testi erőt is adhat, „ha az a beteg lelkének üdvösségére válik”.

c) A szentség rendjét meghatározó dokumentum így ír még: E szentségben az egyház «arra buzdítja a betegeket, hogy önként vállalják a közösséget Krisztus szenvedésével és halálával, s így mozdítsák elő Isten népének javát» (5).

A beteg nagy kegyelme és lehetősége: hogy „örömmel szenvedjen, és kiegészítse testében, ami hiányzik Krisztus szenvedéséből, testének az egyháznak javára” (Kol 1,24). A hitnek és kereszténységünk ez egy olyan titka: amelyet az elkötelezettebb keresztények gyakran már életükben is megsejtenek, sokan azonban csak a betegágyon kapnak esélyt arra, hogy közelebb kerüljenek hozzá. – A lelkipásztor vagy munkatársai tekintsek Isten ajándékának, hogy ők közvetíthetik a kereszténység remény-adó üzenetét egy szenvedő ember kilátástalanságában.

2. A betegnek és környezetének gondozása

A beteg sajátos határhelyzetben él:

- átéli testének-lelkének legyengülését: fizikai korlátait, erejének csökkenését, s ezzel párhuzamban hangulatának romlását, lelki elbizonytalanodását is, és különösen ezzel nem tud mit kezdeni; («Még az imádság sem megy; vajon Isten is elhagyott?» – panaszkodik);
- átéli, hogy nincs rá szükség: a világ, amelyben eddig azt hitte, hogy szükség van rá, most nélküle is megy a maga útján;
- átéli – az előzők következményeként –, hogy nincs rá szüksége az emberi közösségnek. Azt érzi, hogy értéktelen, értelmetlen az élete, mert semmiféle «teljesítményt» nem tud felmutatni;
- és sokkal inkább, mint valaha is az elmúlt korokban, meggyógyulni-megerősödni kíván, hiszen ezt sugallja neki egész környezete.

Jézus Krisztus és az Egyház ebben a határhelyzetben áll oda a beteg mellé, és hangsúlyozza (a lelkipásztornak és munkatársainak hangsúlyozniuk kell!), hogy a betegek kenetében a gyógyító Jézus lép hozzá:

- aki körüljárt, megerősítette, meggyógyította a betegeket; most azért lép hozzá, hogy – ha Isten terve az – meggyógyítsa, megerősítse őt;
- akinek szemében a betegség nem sorscsapás, hanem eszköz, hogy «Isten dicsősége megnyilvánuljon általa» (Jn 11,3);
- akinek a betegség és halál is világmegváltó erő.
- A lelki gondozók vagy a lelkipásztor jelenléte jelzi, hogy a beteg nem szakad ki a világból, az egyház közösségéből: hanem az mellette áll imájával... És nem értelmetlen az élete sem: az egyház kéri a beteg imáját és Jézussal egyesített szenvedését.

Minden betegnél vegyünk észre négy alapigényt:

1. Szeretetre vágyik, s ebből kifolyólag sokat panaszkodik, esetleg halálát emlegeti; de ezzel mások szeretetét is szeretné maga felé fordítani.
2. Keresi élete értelmét: miért élek? Miért szenvedek? Ha nem biztosítjuk arról, hogy most különösen is társa a szenvedő Megváltónak, és nem buzdítjuk, hogy ajánlja fel betegségét (ifjúságért, hivatásokért, szenvedő lelkekért stb.) könnyen csökkentértékűnek tartja magát. Ez utóbbinak jele, ha kezdi leépíteni kapcsolatait: «nem kell engem látogatni; hagyjatok békén» – mondja.
3. Minden beteg, még a hitetlen is, igényli a megbocsátást, ezért szívesen beszél múltjáról, hibáiról, bűneiről. Biztosítsuk őt, hogy Isten irgalmas és mindent megbocsát (vö. Lk 15,11-32). Világi munkatársak ilyenkor vegyék észre a szentgyónás esetleges szükségét, igényét.
4. Végül a beteg keresi célját: Mi lesz velem? Hová jutok, ha meghalok? Biztosítsuk őt, hogy az emberi élet Istenhez tart, és beszéljünk neki a mennyről, a menny közellétéről. Fájó, ha a hívők egészséges korukban nem jutottak el a felismerésig (talán a lelkipásztorkodás, a hívő közösség hitbeli hiányának következtében is), hogy a földi élet, a „megkezdett örök élet”. Nem mulaszthatjuk el, hogy ki ne használjuk a betegség kegyelmi lehetőségét, hogy efelé vezessük a szenvedőket; akik érzékenyen isszák magukba ezt a tanítást. – A menny itt van: Jézus, a szentek

serege. Nézzen „át” oda. Éljen a mennyben. Jézus is a kereszttúton jutott vissza oda. Nekünk is viselnünk kell a keresztet, de közben folyton oda nézhetünk.

c) A beteg környezetének erősítése

Gondoznunk kell a beteg környezetét is azzal, hogy meghívjuk őket: egyrészt próbálják megérteni a betegség megjelenési formáit, másrészt próbálják a szenvedő-haldokló Krisztust látni család-tagjukban: akkor a Jézussal való nagy találkozás lehetőségét nyújtja számukra (és nem csak terhet fog jelenteni).

Amit a betegség racionális megértéséhez mondhatunk: hogy

1. viseljék el megértéssel a beteg hangulati zavarait, ingerlékenységét, lehangoltságát;
2. a beteg centrális működései (érzékelés, felismerés) is zavarodottak: látása, hallása tapintása károsodhatnak (csökkent vagy fokozott működéssel), esetenként minőségi károsodás is beállhat (irracionális érzékelés, illúziók vagy éppen inger nélküli érzékelés, hallucinációk stb.);
3. zavart szenvedhetnek az ösztöntörékvések is pl. étvágytalanság vagy falánkság, alvási problémák, szexuális ösztön egyensúlyának megbillenése stb.;
4. zavarodhat a beteg akarati tevékenysége: bizonytalan, döntésképtelen, kiszolgáltatott;
5. gyakoriak a mozgás-, beszéd-, gondolkodás- és tudatzavarok.

A lelki gondozóknak figyelniük kell ezekre a zavarokra, és a beteg környezetét megértésre és szeretetre kell buzdítaniuk. Esetenként a betegnek is rámutathatnak egyes zavarok okára, ha ezt hasznosnak ítélik. De minden esetben hangsúlyozzák, hogy Isten minden elbizonytalanodásában szereti őt, s mindent javára akar fordítani (pl. gyengeségét is, oly módon, hogy arra hívja, bízva csak Istenre magát.)

3. A szent útravaló

A haldoklók szentsége nem a betegek kenete, hanem az Eukarisztia; a szent útravaló (Viaticum). Minden halálveszélyen forgó hívő lelki kötelessége szentáldozáshoz járulni.

A lelkipásztor kötelessége örködni afelett, hogy a szentség vétele ne szenvedjen halasztást, hanem a hívek teljes ön-tudattal részesedjenek benne (27). (A plébános kötelessége a betegek rendszeres látogatása és gondozása (42-43).

«A szent útravalót – ha mód van rá – szentmise keretében szolgáltatassuk ki, hogy a beteg két szín alatt áldozhasson. Így az áldozás különleges módon jelzi a szentmisében ünnepelet misztériumot, az Úr halálát és az Atyához való távozását» (26). Az egyház megengedi, hogy ilyen esetben a lelki-pásztor (főpásztori engedéllyel) a beteg lakásán misézzen (26,94). – E misék alkalmával a beteg hozzátartozói is áldozhatnak, éspedig két szín alatt (96).

Világi munkatársak nélkül megoldhatatlan a következő előírás: «A lelkipásztoroknak gondoskodniuk kell arról, hogy a betegek – még ha nem is súlyos betegek – naponként, a napnak bár-mely órájában áldozhassanak» (46).

A rendelkezés megjelenésekor már érvényben volt az engedély: mely lehetővé tette, hogy ha nincs pap, vagy akadályozva van, akkor az Oltáriszentséget világi hívő is elviheti a beteghez, ha a főpásztortól megbízatása van az áldoztatásra.

a) Ami a rendszeres áldozást illeti, sok idős jár naponta misére, szentáldozáshoz, s aztán egyszer csak hiányoznak szokott helyükről. Gyakran csak egy-két hét után tűnik fel, hogy ágnak dőltek. Ezek a volt napi áldozó öregek példázzák, hányan igényelnék a napi áldozást betegágyukon is, de kérni sem merik erre a túlterhelt papot.

Lelkipásztorkodásunknak többet kell tennie azért, hogy a betegek áldoztatásába minél több világi áldoztató bekapcsolódjék, s ezzel erősítést nyújtsunk a szenvedőknek. Maguk a szentség-kiszolgáltatásnak szent szolgálatát végzők is kegyelmekben gazdagodnak e feladat által.

Röviddel az OUI megjelenése után, voltak már plébániák Magyarországon, amelyeken csoportok alakultak a betegek látogatására, és (püspöki engedéllyel) rendszeres áldoztatásukra. És ez valóban, nemcsak a betegeknek, hanem még inkább az áldoztatóknak, sőt az egyházközségnek is üdvére szolgált.

4. A szentkenet közösségi kiszolgáltatása – és a mindennapok szentsége

A korábbi gyakorlattal szemben az OUI egyik legjelentősebb újítása, hogy mód nyílik a szentségnek «templomban vagy más alkalmas helyen» való ünnepélyes, közösségi kiszolgáltatására; amely történhet mise vagy igeliturgia keretében (86-92).

Jelentős újítás az is, hogy a kenetet gyengélkedő személyek és járóbetegek is felvehetik. - Sok plébánián természetessé vált már, hogy kórházba készülõ betegek bevonulásuk előtt egy hétköznapi szentmisében felveszik a szent kenetet. Ideális, ha ilyenkor mindazok megjelennek a szentmisén és a szentség-felvételen, akik közel állnak a beteghez.

A Francia Püspöki Kar 1996-ban meghívta a lelkipásztorokat és híveket: „A betegek pasztorációja jelentős fejlődésen megy keresztül, olyan emberek képzésének köszönhetően, akik nem csupán meglátogatják a beteget, hanem segítik is õket abban, hogy felismerjék: õk is a keresztény közösség teljes jogú tagjai. - Hazánk és lelkipásztorokodásunk tanulhat a francia példából is.

„A betegek melletti jelenlét arra készteni az egyház egészét, hogy félelem nélkül közelítsen a szenvedõ ember misztériumához, amelyben a hit élménye gyakran a radikális Istenre hagyatkozáson és a megváltó Krisztussal való személyes közösség bizonyosságán keresztül tapasztalható meg.”

Felkészítés a szentkenetre

1. A helyes szemlélet kialakítása

A lelkipásztori feladatok közül első a szentségrõl való, korunknak megfelelõ kép kialakítása a hitoktatás, prédikációk, lelkigyakorlatok és magánbeszélgetések alkalmával (36). – Az OUI mind az egyenként, mind a közösségben történõ szentségkiszolgáltatással kapcsolatban felhívja a figyelmet a felkészítés fontosságára, – amely felkészítésben, világiak is részt vehetnek (17,35-38,85).

a) Ha a beteg a lakásán, csupán családjától körülvéve részesül a szentségben, a kiszolgáltatást megelőző beszélgetésben, illetve az igeliturgia vagy a mise keretében is meg lehet magyarázni annak titkát.

b) Ha nagyszámú résztvevõnek szolgáltatjuk ki a kenetet – különösen ott, ahol az első alkalommal történik – szükségesnek látszik előzetes tridiumon vagy néhány vasárnapi prédikációban foglalkozni a szentség új szemléletével. (Az OUI bevezetője bőséges témát ad a beszédekhez.) – Az OUI elő is írja: «A lelkipásztorok készítsék elő a beteget, akik fel fogják venni a szentséget, továbbá az esetleg jelenlevõ más beteget, valamint az egészséges híveket is» (85).

A megfelelõ előkészítésen túl a helyes szemlélet kialakulására legnagyobb hatással maga az a tény volna, ha minden templomban rendeznének évente egy-egy alkalommal ünnepélyes közösségi szentségkiszolgáltatást.

A szentség közösségi jellegének biztosítása

A betegek szentsége is, mint minden szentség, közösségi jellegű, figyelmeztet az OUI (33). A szentségben az egyház közössége áll oda imájával a beteg mellé (kéri számára a testi-lelki erõt), a beteg pedig az egyház közösségének javára vállal részt Krisztus szenvedésébõl (vö. Kol 1,24).

A templomban nagyszámú résztvevõnek való szentségkiszolgáltatással kapcsolatban is figyelniünk kell a szentség közösségi voltára. Egy ilyen ünnepeken ne csak a betegek és öregek vegyenek részt, hanem legyen jelen rajta az egész egyházközség, – a közösség, amelynek élõ és építõ tagjai a betegek. Az egész közösség élje át a betegekkel és gyengélkedõkkel való egységet: a szenvedés-, a szenvedõk szerepét az egyház életében, illetve imádkozzék testi-lelki megerõsödésükért.

Szép, ha a gyermekek, fiatalok a szeretet gesztusaival veszik körül az idõsebbeket: énekelnek, köszöntik õket, megköszönik értük felajánlott szenvedéseiket. – Ha az ilyen köszöntésre előre felkészítjük az idõseket, betegeket, azok a valóságosan felajánlott szenvedés élményébõl válaszol-hatnak is a fiatalabbaknak.

A lelkipásztor és munkatársai ügyeljenek arra, hogy a közösségi szentségkiszolgáltatás ne legyen kárára a betegekkel való személyes kapcsolatnak, illetve a beteglátogatásoknak. Sok betegnek, öregnek állandó erőforrása a rendszeres (akár csak havi) szentáldozás, és az a néhány szeretetteljes szó, amit ilyenkor a paptól vagy világi áldoztatótól kap. Az ilyen beteglátogatásoknak jelentősége van a család többi tagjával való kapcsolattartás terén is. – A gyakorlatban tehát, lehetőleg fel kell írni a szentséghez járulók nevét és címét, hogy mód legyen későbbi meglátogatásukra; illetve a legjobb, ha felajánljuk nekik a rendszeres áldozás lehetőségét. - Paphiányos világunkban a betegek rendszeres látogatása csak világi munkatársak közreműködésével képzelhető el.

IX. Az „egyházi rend” szentsége

Az „egyházi rend” szentségével kapcsolatos lelkipásztori feladat elsősorban a hivatások gondozása, illetve a hivatásébresztés.

Korunk egyházának kegyelme, hogy sok világi keresztény új felelősséggel ébred rá a keresztéségből és bérnálásból fakadó hivatására; hogy plébániákon, egyházi tevékenységekben, kisebb közösségekben, lelkiségi mozgalmakban sok világi kötelezi el magát az evangélium továbbadására, az egyháznak és embertársainak szolgálatára. Egyidejűleg azonban az európai és több kontinens egyházának nagy sebe a rendkívüli paphiány (miközben pl. Afrikában nagy a hivatások száma).

Mivel "a paphiány ma minden részegyház gondja, a hivatásgondozás megköveteli, hogy az Egyház minden tagja elszántan vállalja a paphiánnyal kapcsolatos feladatot. A hivatásgondozás az Egyház lelkipásztori tevékenységének lényeges, velejáró része, az egész lelkipásztorkodás fő eleme" (Pdv 34).

Mit tehet az egyház, a lelkipásztorkodás a hivatásokért? Ez fejeztünk kérdése. - "Az Egyház kötelessége szüntelenül vizsgálni és az Evangélium fényénél értelmezni az idők jeleit, hogy minden nemzedéknek megfelelő módon tudjon válaszolni a földi és az örök élet kérdéseire. Ismernie és értenie kell a világot, amelyben élünk" (GS 4). –

1) A papi hivatás – és korunk

Korunk sok tulajdonsága gátolja a vallási értékek-, illetve a papi-szerzetesi hivatás utáni érdeklődést.

„Erősen hat a racionalizmus, mely érzéketlenné teszi az emberi értelmet a transzcendenciával való találkozásra. - Elkeseredetten védik a személy szubjektivitását, mely individualizmusba fullaszt. A gyermekek és fiatalok közül sokan pótlékokat keresnek a gyönyörkeresés és a felelősség előli menekülés formáiban. - Terjed egy gyakorlati és egzisztencialista materializmus. Az ember önmagával van elfoglalva, a világ közepévé teszi önmagát".

„Fölbomlik a család és eltorzul az emberi nemiség igazi értelme: e jelenségek erős negatív hatással vannak a fiatalok nevelésére és gátolja őket a vallásos természetű hivatások követésében.

Az Egyházon belül is találkozunk negatív jelenségekkel, melyek hatással vannak a papok életére és a hivatás értékelésére: a katekézis csekély eredményei a sokkal hatékonyabbnak látszó tömegtájékoztató eszközök hatása miatt; a bizalmatlanság és az Egyházi Tanítóhivatal iránt. Sok egyházi intézményben nincs elég pap a legsúlyosabb kérdések megoldásához. A hívek hosszú idő-re magukra maradnak, lelkipásztori támasz nélkül: visszamarad keresztény életük fejlődése, és csökken a hajlandóságuk arra, hogy az evangelizáció előmozdítói legyenek (Pdv 7). - Az egyházi közösségekben egész sor indok alapján meggyengült az ifjúsági lelkipásztorkodás. - A papi hivatás mindezek után távol marad a fiatalok mindennapi érdeklődésétől (Pdv 8).

Világszerte, és különösen erősen Magyarországon is jelen vannak az egyházat, a papságot támadó (poszt-kommunista-liberális) tendenciák, amelyek egyoldalúan a klérus negatív arcúlatát

mutatják be, illetve létező fájdalmas papi botlásokat-bűnöket (pl. a pedofil botrányokat majd az „ügynök” témát) felnagyítva, általánosítva juttatják a köztudatba.

Korunk más tényei élesztik az emberekből a személyi méltóság tudatát, valamint a vallási értékek, az Evangélium és a papi szolgálat felé való megnyílást. - „Erősödik az igazságosság és a béke utáni vágy, az emberek felelőssége a világért és a természetért; növekszik a világ népei közötti szolidaritás s a törekvés egy új és igazságos világrend fölépítésére.”

„A világ sok részében új lehetőségek nyílnak az evangelizáció és az egyházi élet előtt. Terjed a Szentírás ismerete; sok új egyház tevékenykedik az emberi élet méltósága és a személy értékei érdekében.” (Pdv 6)

„Sok fiatalban igény ébred a lelkiség utáni: meg akarják tapasztalni az imádságot, a személyes találkozást Isten igéjével a Szentírásban, ezért akarnak teológiát tanulni.” - „A fiatalok egyre tevékenyebbek és önállóbbak, elsősorban a régi és újonnan alakított csoportokban. E fiatalok szíve - a Krisztustól távoli, de rá szomjazó világ igényeit látva - megnyílik olyan vonzó eszmények felé, melyek Krisztus követésében és a papságban találhatják megvalósulásukat.”

„Így reménykedve kell megállapítanunk, hogy a történelmi pillanat pozitív lehetőségeket is kínál a papoknak küldetésük teljesítésére, és a hivatások gondozására” (Pdv 9).

A hivatások termőtalaja

Hol terem a hivatás? Meg lehet ezt fogalmazni? Az egyházi dokumentumok lényegileg ugyanazokat a „körülmenyeket” és „helyeket” jelölik meg:

„A hivatásgondozás egyik főszereplője maga az egyházi közösség, minden változatában: másként az egyetemes Egyház, másként a részegyház, másként a plébánia és másként a sokféle kisebb csoport.” - A II. Vatikáni Zsinat kijelentette: "A hivatások ápolásának kötelezettsége az egész keresztény közösségre tartozik, melynek e feladatát elsősorban egészen keresztény életével kell teljesítenie" (OT 2).

Egy hitben és a kölcsönös szeretetben élő közösség (amelyben szeretik és tisztelik a papot is) az a hely, ahol természetesen szülehetnek hivatások. Az itt felnövekvő fiatal azt tapasztalja, hogy jó és szent dolog papnak lenni...

A papi közösségek: Ha az egyház ma a közösségek „szentségi” küldetéséről beszél. Országszerte léteznek **papi közösségek**, amelyek valóban termőtalajai a hivatásoknak. E közösségekhez tartozó papok mellett növekvő fiatalok látják, hogy atyjuk nem magányos. Ez segít legyőzni bennük az aggodalmat, amely sok hivatás elindulásakor megjelenik: amikor a fiatal megkérdezi, hogy is néz ki egy pap élete, jövője. „A papi közösség, a presbitérium összefüggésében lehet jobban szembenézni a pap magányának problémájával” - mondja II. János Pál, illetve a püspöki szinódus (Pdv 74).

A szinódusi-pápai dokumentum kijelenti: "a **keresztény család** a hivatások születési helye volt és marad. Mivel ma veszélyben forog a hagyományos család, törödni kell vele, hogy ismét 'szinte első szeminárium' legyen, ahol a gyermekek minél előbb elsajátíthatják a jámborság, az imádság és az Egyház iránti szeretet lelkületét" (Pdv 41).

Oly sok negatív benyomás éri korunk emberét, amely miatt az Istennek adott- és a papi hivatást nem tartja vonzóknak. A pasztorációnak támogatnia, motiválnia kell a híveket és különösen a családokat, hogy a legmélyebb vágyuk legyen az, hogy gyermekük Isten és az egyházi közösség szolgálatára szentelje életét.

A motiválás első eszköze magának a papnak (és munkatársainak is) élete. Beszélni kell továbbá a híveknek egyrészt a nagy hivatás-hiányról, másrészt a papi hivatás szépségéről. Ennek szépségét az fogja megérteni, aki lát szép papi életet, és aki maga is olyan mély keresztény életet él, hogy nem az anyagi javakban látja gyermekei életének kiteljesedését sem, hanem az isteni életben, a felebaráti szeretetben.

Ajándék, hogy sokfelé élnek olyan fiatal szülők ma, akik már gyermekük fogadásakor felajánlják őt Istennek, a tudatos kéréssel, hogy ha akarja, vezesse a papi, szerzetesi hivatásra!

A kommunizmus éveiben a hivatások melegágya volt egy-egy katolikus középiskola; láthatóan összefüggésben az ott nevelők személyi hatásával is. - A katolikus iskoláknak, különösen a szerzetesi iskoláknak küldetése, hogy "a gyermekek és fiatalok szívébe plántálja az Isten akarata iránti engedelmességet, kinek-kinek sajátos hivatása szerint, nem zárva ki a papi hivatást sem".

„A katekétáknak, nevelőknek, az ifjúsági lelkipásztorkodás animátorainak, kinek-kinek a maga módján nagy szerepe lehet a hivatások gondozásában; minél inkább átéljük saját hivatásukat az Egyházban, annál gyorsabban fölismerik a papi hivatás és küldetés értékét”, és annál inkább tudják esetenként segíteni annak bontakozását (Pdv 41). - Utalnak e gondolatok a keresztyén pedagógusok lelki képzésének fontosságára is.

A találkozás az Istennek adott életformában élőkkel megérintheti azokat, akiket Isten hasonló útra hívott. A hivatásápolás fontos része – kapcsolatba hozni a fiatalokat hívó házaspárokkal, és Istennek szentelt szerzetesekkel vagy az egyház által elfogadott lelkiségi mozgalmak elkötelezett tagjaival. A velük való találkozás sok prédikációval felérhet.

„Megbecsülést és támogatást érdemelnek a hivatásokat támogató csoportok, melyek tagjai följajánlják imádságukat, s főleg betegségüket a papi és szerzetesi hivatásokért, és erkölcsi, olykor anyagi támogatást is nyújtanak” (Pdv 41).

A plébániákat, közösségeket a pasztorációnak meg kell hívnia a folyamatos imádságra, áldozatok felajánlására a hivatásokért. „Kérjétek az aratás Urát!” – Rózsafüzér társulatoknak, imaszövetségeknek, idős-kluboknak első helyre kellene tenniük imájukban ezt a célt.

„Napról napra világosabban látszik, hogy a laikusok sokféle társulása, mozgalma a megszentelt hivatások melegágya: nem kevés fiatal hallotta meg e közösségekben az Úr szavát, mellyel a papi szolgálatra hívta őket. Támogatni kell tehát az ilyen csoportokat” (Pdv 41).

A ministrálás – mint a hivatásgondozás kiemelt területe

A hivatásokat termő területek között is szólhattunk volna a ministránsok csoportjairól, de a kérdés fontossága miatt külön pontban beszélünk a témáról.

Sok hivatás született ministráns csoportokból – miközben vannak olyan csoportok is, amelyek kevésbé alkalmasak arra, hogy hivatás szülessék belőlük (és sok hitetlen is dicsekszik azzal, hogy valaha ő is ministrált).

A ministránsoknak megfelelő lelki feladat lehet, hogy imádkozzanak a papi hivatásokért.

A ministránsokkal való foglalkozásnak megfogalmazhatunk néhány alapelvét.

1. Ne csupán az legyen a céljuk, hogy álljon valaki az oltár mellett; hanem a fiúkkal való komoly, baráti-lelki kapcsolat építését, az ő helyes nevelésüket.
2. Összejöveteleiknek legyen játékos, mozgásos része, és lelki, vallási-tanulási része is.
3. A csoport életének alapja a ministráns-vezetők – és különösen a lelkipásztor – szeretete a fiúk iránt.

X. A házasság szentsége

A házassággal, a jegyességgel foglalkozó lelkipásztorkodásnak szembe kell néznie azzal a világgal, amelyben a házasságra készülők, és a házasság élnek.

A házasságra lépés a keresztyén országokban évszázadokon át olyan környezetben történt, amely az életre szóló kötelekre való felkészülést, a házasság fennmaradását támogatta. Ez volt a társadalom elvárása, ezeknek a normáknak megfelelően szocializálódott a gyermek.

Korunk liberális társadalmában a szabadság félreértelmezett ideálját állítja a gyermek, a fiatal elé: a kábítószert „szabadságára” és a szexuális szabadosságra neveli a felnövekvő generációkat.

A hagyományos társadalmakban a házaspár legtöbb feladata közös volt, ma mindketten más-más körülmények és emberek között élik életüket. Csak az egymásra figyelő szeretet és hűség tartja össze egy életre a házaspárt. De megtanulja-e a mai gyermek az önzetlen, másokra figyelő szeretetet?

Milyen elképzelése van sok fiatalnak korunkban a házasságról? - Egyesek alkalmi kapcsolatban élnek; mások együtt élnek, de nem akarnak életreszóló házasságot kötni; egyesek szeretnének házasodni, de nem mernek, mert nem biztosak, nem jön e közbe valami váratlan akadály, ami miatt mégis el kell válniuk; mások szerint a házasság nélkül szabadabbak maradhatnak stb..

Közben (elsősorban nők között) nagyszámú pszichés megbetegedés jelzi a bizonytalanság, az átmeneti kapcsolatok káros voltát; gyermekek egyre nagyobb aránya válik pszichikailag sérültté és a deviánssá, szüleik házasságának sebezhetősége következtében.

A házasságra felkészítés alapelvei

„A keresztény házasságra készülők katekézisének meg kell újítanunk, ha azt akarjuk, hogy a szentséget megfelelő erkölcsi és lelki felkészültséggel fogadják és belőle éljenek” – fogalmaz a szinódus nevében a pápa (FC 66).

A lelkipásztorkodás nem használhatja ma ugyanazokat az eszközöket, a házasságra felkészítés-kor és a házasságok gondozásában, mint 100 évvel ezelőtt.

Sokáig az egyházi dokumentumok sem foglalkoztak a házassági felkészítés feladatával. A házasság 1969-ben ki-adott szertartáskönyvének bevezetője, utal ugyan a felkészítésre, de főleg arra hívja meg a lelkipásztorokat, hogy a házasság liturgiájára készítsenek fel

1. **Távolabbi előkészület:** Már iskoláskorban a hittanos gyermekek „olyan lelki és katechetikai oktatásban részesüljenek, amely úgy magyarázza a házasságot, mint küldetést és nem feledkezik meg arról a lehetőségről sem, hogy az élet a papságban vagy a szerzetességben teljesen Istennek ajándékozható.” (FC 66)

2. **Közelebbi előkészület:**

„Az életkornak megfelelő katekézissel együtt úgy is fölfogható, mint a katekumenátus, amely magában foglalja a különleges szentségi előkészítést. A keresztény házasságra készülők katekézisének meg kell újítani, ha azt akarjuk, hogy a szentséget megfelelő erkölcsi és lelki felkészültséggel fogadják és belőle éljenek.

A fiatalok vallás-oktatását az alkalmas időben és az igényeknek megfelelően nyújtott házastársi életre szóló felkészítésnek kell kiegészítenie. Ebben a házasságot úgy kell bemutatni, mint a férfi és a nő állandó törődést igénylő, személyes kapcsolatát...” „Arra kell serkenteni a résztvevőket, hogy a házaselet és a szülői felelősség kérdéseit mélyebben lássák.” Meg kell ismerkedniük (korukhoz mérten) „a témával kapcsolatos orvosi és biológiai tudnivalókkal; a gyermeknevelés kérdéseivel...”

„Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a fölkészítsék őket a családi apostolkodásra, az együttműködésre más családokkal; valamint arra, hogyan vehetnek részt olyan csoportokban, egyesületekben, mozgalmakban és kezdeményezésekben, amelyek a család emberi és keresztény értékeit támogatják.” (FC 66)

3. **A közvetlen előkészület**

„Hasznos, ha a közvetlen előkészület a házasságkötés előtti hónapokban és hetekben történik; s ha új tartalmat, témát és formát kap az a vizsgálat, amelyet a házasságkötés előtt a kánonjog megkíván. Erre a minden esetben fontos előkészítésre különösen azok a jegyesek szorulnak rá, akiknek a keresztény tanítás és élet kérdéseiben hiányosságai vannak.

A jövő munkatársak felkészítése

Olyan lelkipásztori tervet kell készíteni minden plébánián, amelyben nemcsak az imént vázolt felkészítések kapnak helyet, hanem azoknak a fiataloknak, fiatal pároknak a „képzése” is, akik alkalmasak lesznek arra, hogy a különböző csoportok házasságra való felkészítését végezzék, vagy abban közreműködjenek a plébánián.

A házasságkötés feltételei

A házasságról szóló szentségtani művek általában feltételezik, hogy a felek vagy legalább egyikük, Krisztus kegyelmét kéri a házaseletre, és belé vetett hittel éli majd házaseletének hétköznapijait is. Feltételezik, hogy a keresztény házastársak megélik és példázzák Krisztus és az

egyház egységét, és Krisztus kegyelmének jelei lesznek (vö. Ef 5,22-32). A szülők így részesülnek – a keresztyén nevelő feladatát betöltve – Krisztus, illetve az egyház prófétái, tanítói küldetésében (vö. 1063. k.).

A gyakorlatban szembe kell néznünk a ténnyel, hogy a házasságra jelentkezőknek tekintélyes része nem vallási indítékból kéri a templomi házasságot.

A Familiaris Consortio fordulatot hozott (amely széles körű vitát indított teológusok és lelkipásztorok körében). Ezt írja: Ha egy férfi és egy nő elhatározta, hogy «Isten terve szerint kötnek házasságot, azaz eldöntötték, hogy életüket visszavonhatatlan megegyezésükkel, felbonthatatlan szerelmükkel és hűségükkel feltétel nélkül összekötik,» ez «jóllehet, nem teljes tudatossággal, de magába foglalja az Isten akarata iránti engedelmes lelkületet, amely kegyelem nélkül lehetetlen. Így... az üdvösség útjára léptek, s ez az út, ha rajta jószándékkal indulnak el, az előkészület és a szentségi házasság jóvoltából, végig járható és célba viszi őket» (68. p).

Ha tehát a házasulandók «elfogadták Isten házasságra vonatkozó tervét»... «nem helyes, ha a pásztorok megtagadják tőlük az esküvőt csupán azért, mert egy ilyen kérdésben társadalmi okok is hatnak» (68. p.). Vagyis – írja tovább –, a többi szentséggel szemben az egyház házassághoz bocsátja azokat is, «akik nincsenek tökéletesen felkészülve».

Ha viszont a házasulandók «kifejezetten elutasítják, amit az egyház akar a házasság szentségének kiszolgáltatásával – zárja le a témát a FC –, a lelkipásztornak nem szabad esküvőre bocsátani őket...» (68. p.)

A Familiaris Consortio irányelve tehát;

1. «A házasságkötés előtt különös figyelmet kell fordítani a házasulandók erkölcsi és lelki felkészülésére és főképp a hitükre» (68. p.). Jól fel kell őket készíteni a szentség gyümölcsöző vételére, lehetőleg gyónással és áldozással.

2. De a házasságot csak akkor halasszuk el, ha a felek elutasítják azt, «amit az egyház a házasság szentségének kiszolgáltatásával akar» (uo.).

Felkészülés a házasságra

A mai magyar lelkipásztorkodásban kialakulóban van egy gyakorlat, amely a főpásztorok iránymutatásainak szellemében mintegy 6-8 találkozással felkészítéseket tart s ezek által törekszik a hit és az egyházhoz tartozás útjára indítani a szentséget kérőket

Az egyházi előírások értelmében két nagy csoportra kell bontanunk a házasságra jelentkezőket:

a. a hit igazságait ismerő, gyakorló vallásos személyek;

b. a hit alapigazságait kevésbé ismerők, akik – vagy eltávolodtak a hittől,

– vagy nem is kerültek soha komolyabban kapcsolatba a keresztyénységgel (pl. nincsenek megkeresztelve, nem voltak elsőáldozók).

a. A gyakorló vallásos személyek esetében a beszélgetések elsősorban a házasság szentségével, a keresztyén családi- és házassérettel, valamint a keresztyén nevelés kérdéseivel foglalkoznak (vö. Ordo Matrimonii 5).

b. A hit alapjait nem ismerők esetében elsősorban nem «jegyes-oktatásról» kell beszéni, hanem a hitbe való bevezetésről, illetve a szentségekre való felkészítésről.

A bevezető szentségek felvételének minden körülmények között feltétele a katekumenátus, úgy, ahogyan az OICA előírja: vagyis, hogy a szentséget felvevő megismerje a hitet, élje azt, és kerüljön élő kapcsolatba a keresztyén közösséggel.

Ha tehát az esküvő feltételei egyébként megvannak, és a jegyesek nem akarnak várni azzal, ez sem ok arra, hogy idő előtt kiszolgáltassuk a keresztyén hitet, eukarisztiát vagy bérmálást. Ilyen esetben kerüljön sor a házasságkötésre, míg a jelzett szentségeket a megfelelő felkészülés után – azaz a házasságkötés után – szolgáltatathatjuk ki.

Ha egyik fél nincs megkeresztelve, ez sem akadálya a házasságkötésnek, de ilyenkor felmentést kell kérni az egyházmegyei hatóságtól valláskülönbség akadálya alól.

Lelkipásztori feladatok a házasság szentsége után

Minden szentség esetében feladat a szentségek utáni műsztagogikus lelkipásztorkodás.

A fiatal házasokkal való törődésre már a Papi szolgálatról és életről szóló zsinati dokumentum is biztatta a lelkipásztorokat (PO 6). Gondozásuk jellegzetes formái a különböző típusú családi közösségek, amelyek otthont, védelmet és feladatot-felelősséget adnak a fiatal pároknak. Ilyenek a baba-mama klubok, fiatal családok csoportjai, -egyesületei, -mozgalmai.